mutare, & huic opinioni adſtipulantur quicunque dicunt intellectum agentem agere, & operari circa phantaſmata, non actione poſitiva aliquid imprimendo, ſed privativa, ſecernendo nimirum quidditatem, & naturam communem à conditionibus materialibus, ac individuantibus, quam etiam tenet Baccon.p. qu.2. art.2. & 3.

Alii volunt, hanc illuminationem non ſolum eſſe objectivam, ſed etiam formalem, ſcilicet per effuſionem luminis ſpiritualis ab intellectu agente, & recepti in phantaſmate, unde conſequenter volunt intellectum agentem habere actionem realem in phantaſmata, eis imprimendo qualitatem quandam realem lumini externo ſimilem, & per eam ſic illuſtrata immutant intellectum poſſibilem, aut immediatè producendo in ipſo intellectionem ipſam, aut ſaltem ſpeciem intelligibilem, quem dicendi modum Piccolom. lib.5. de mente humana cap.6. adſcribit Alexandro, & probabilem cenſet Tolet.3. de an. q.13. Alii volunt, hanc illuminationem nec objectivè fieri, nec formaliter, ſed radicaliter tantum, quatenus phantaſia radicata in eadem anima ſpirituali, in qua eſt intellectus agens, producit phantaſmata illuminata, ideſt habilia, ut ab eis intellectus agens ſpecies abſtrahat intelligibiles, & hæc habilitas reddit phantaſma intelligibile in actu; ita Ferrara 3.de an. q.9. & 2. contra gent. cap.77. Capreol.2. d.3. q.2. art.3. & alii.

148 Dicendum tamen, illuſtrationem phantaſmatum ab intellectu agente nec fieri objectivè, neque formaliter, neque radicaliter, ut ajebant Auctores præcitati, ſed effectivè, quatenus intellectus agens per ſuam actionem abſtractivam illa elevat ad ſecum comproducendum ſpeciem intelligibilem, in qua ſolum redditur objectum actu intelligibile, quod anteà in phantaſmatibus erat ſolùm potentia intelligibile. Ita explicat Doctor hanc phantaſmatum illuſtrationem p. d.3. q.6. §. *contra iſtam opinionem*, quæ erat Henrici, & quol. 15. cit. §. *de iſto articulo*, & probatur quoad ſingulas partes; primò, quod talis illuminatio non ſit objectiva præcisè per ſolam extrinſecam aſſiſtentiam, probatur ex Scoto, quia in illa extrinſeca aſſiſtentia non habet intellectus agens aliquam actionem in phantaſmata, unde phantaſma remanet intrinſecè immutatum ſicut anteà, ergo nequit poſteà repræſentare aliquid actu intelligibile, quod prius non oſtenderet, aſſumptum conceditur à Cajet. & conſeq. de ſe patet, quia idem repræſentativum, & eodem modo ſe habens, ſemper eodem modo repræſentat, nam nullatenus intelligi poteſt phantaſma manens idem, & eodem modo ſine ulla ſui mutatione repræſentare tamen diverſo modo; Neque dicas, id contingere ex ſola extrinſeca illuminatione intellectus agentis, nam contra arguit Doctor, lumen non repræſentat formaliter, nec eſt ratio formalis repræſentativi, ſed tantum eſt illud, in quo aliquid repræſentatur, alioquin idem phantaſma repræſentare poſſet ſonum, & colorem ſub diverſo lumine, ergo phantaſma ſub lumine intellectus agentis non repræſentat aliud, ſed repræſentat idem, quod anteà repræſentabat ſub lumine phantaſiæ, clarius tamen, ut patet de colore ſub lumine Solis, & Lunæ; ergo phantaſma abſque intrinſeca mutatione ſui nequit repræſentare actu intelligibile, quod anteà non repræſentabat. Deinde intellectus agens ab actione dicitur agens, & eſt verè potentia activa, inquit Doctor, ergo nequit phantaſmata illuſtrare, niſi per veram actionem, dicere enim, quod intellectus ſit verè agens, & nihil agat, eſt penitus fictitium, & implicatorium, qua etiam ratione reiicitur placitum dicentium intellectum agentem agere in phantaſmata actione negativa, non poſitiva, nam id quoque implicat; quia actio ex ſuo genere dicit quid poſitivum, eique terminus realis, & poſitivus correſpondet, ut diximus in lib. de gen. alias rationes, contra hunc dicendi modum Cajet. vide apud Fabrum theor. 78. c.4. & apud Doctorem loc. cit.

149 Secundò, quod neque hæc illuminatio fiat formaliter per impreſſionem, & inhæſionem alicujus luminis in phantaſmate effuſi ab intellectu agente probat Scot. ibidem in p.d.3. q.6. ſub lit. C. quia vel talis qualitas corporea eſſet, vel ſpiritualis; non ſecundum, quia repugnat hanc in ſubjecto recipi corporeo, & extenſo, etiam per modum tranſeuntis, ut probatum eſt diſp.4. q.23. excludendo inſtantiam de anima rationali, quæ recipitur in corpore; ſi primum, ergo intellectus agens non transferret objectum de ordine in ordinem, quia adhuc ea recepta remanet phantaſma corporeum, & materiale, unde nec poſteà eſſet magis proportionatum ad immutandum intellectum poſſibilem, quam anteà foret; Deinde ut ſupra arguebamus, lumen, ſive adveniat objecto per ſolam aſſiſtentiam, ſive per intrinſecam inhærentiam, non ei præſtat, quod hoc, vel illud repræſentet, ſed quod diſtinctius, & clarius repræſentet, ergo illuminatio intellectus agentis neutro modo ritè ponitur, quia intellectus agens ita illuminat phantaſmata, ut præparet, ac veluti de novo producat objectum intellectus poſſibilis in eſſe intelligibili.

Tertiò, quod neque hæc illuminatio fiat radicaliter facillimè probatur, tum quia per talem radicationem phantaſiæ in eadem natura cum intellectu agente nulla exprimitur actio, nullumve munus intellectus agentis; tum quia ex tali radice, & communicatione non accipiunt phantaſia, & actus ejus aliquam immaterialitatem, vel virtutem excedentem rationem corporeitatis, & materialitatis, quò magis proportionata maneant ad producendam intellectionem in intellectu poſſibili, aut ſpeciem intelligibilem cum intellectu agente,

150 Quartò tandem, quod talis illuſtratio phantaſmatum ſit effectiva ratione effectus ex illis deducti ab intellectu agente ſcilicet ratione ſpeciei intelligibilis, in qua redditur objectum intelligibile actu, probat Doctor quol. cit. lit. R. quia ait Ariſt.3. de An. 18. intellectum agentem ad phantaſma ſe habere ſicut lumen ad colores, at lumen ad colores ita ſe habet, quod ubi in tenebris deliteſcentes ſpecies viſibiles tranſmittere nequeunt ad oculum, poſteà commodè cum lumine tranſmittunt, & viſum immutant, & ratio eſt, inquit Doctor, quia quando cauſas oportet concurrere ad agendum, una earum non eſt in potentia propinqua ad agendum, niſi alia concurrente, ad hoc autem quod color agat in viſum, requiritur alia cauſa concurrens ad agendum, ſcilicet lumen, ergo pari modo phantaſma gignere nequit ſpeciem intelligibilem, niſi concurrente actione intellectus agentis, atque ita, & non alio modo dicitur intellectus agens illuſtrare phantaſmata, & in hoc ſenſu tenet comparatio facta ab Ariſt. intellectus agentis ad lumen, & phantaſmatum ad colores; & in hoc denique ſenſu inquit, quod ſicut lumen colores potentia viſibiles facit actu viſibiles, quia ſecum concurrendo eos elevat ad producendas ſpecies in oculum, ita intellectus agens res potentia intelligibiles, dum in phantaſmatibus deliteſcunt, facit actu intelligibiles, cùm elevat illa ſecum concurrendo ad productionem ſpecierum intelligibilium, in quibus res ſunt actu intelligibiles.

151 Ex hoc autem modo illuminandi phantaſmata deducit Doctor p.d.3. q.6. ſub lit. C. intellectum agentem per talem illuſtrationem nihil re vera cauſare in phantaſmate, ſed tantum in intellectu poſſibili, qui concurrente phantaſmate ſpeciem imprimit intelligibilem, adhuc tamen phantaſma dicitur illuſtrare, non intellectum poſſibilem, quia ipſum elevat, & coadjuvat ad refundendas ſpecies intelligibiles in intellectum, qua ratione etiam lumen corporeum dicitur illuſtrare colores, ut diximus; tum quia phantaſmata depurantur per talem actionem à conditionibus materialibus, non verò intellectus poſſibilis; huncque dicendi modum paſſim ſequuntur non ſolùm Scotiſtæ omnes, verum etiam Thomiſtæ melioris notæ, ut eſt videre apud Compl. diſp.20. de an. q.2. qui à Scotiſtis in hoc ſolum diſſidere videntur, quod ipſi volunt phantaſma ſolum inſtrumentaliter concurrere cum intellectu agente, Scotiſtæ verò etiam principaliter, licèt cum ſubordinatione ad intellectum, ut explicavimus art. p. q.4. R. idem tenent Conimb.3. de anim. c.5. q.4. art.2. Ruvius tr. de intell. agent. q.2. Averſa q.58. ſec.2. Cottun. diſp.5. ſec.8. & alii.

152 Et ad hanc operationem producendi ſpecies intelligibiles reducuntur aliæ omnes, quæ ſolent agenti intellectui attribui, nam hoc ipſo, quod producitur ſpecies de phantaſmate repræſentans intelligibiliter objectum, quod erat in phantaſmate ſenſibiliter, dicuntur phantaſmata depurata, & illuſtrata, & tranſlata de ordine in ordinem ſcilicet de ordine ſenſibilium ad ordinem intelligibilium, & de ordine corporalium ad ordinem ſpiritualium, dicuntur res abſtractæ à materia, & conditionibus materialibus, unde talis abſtractio, depuratio, tranſlatio, & alia id genus, hac unica actione perficiuntur, cùm producitur ſpecies intelligibilis. Hinc tamen advertendum eſt, quod cum dicitur intellectus agens ſpecies, & res abſtrahere à materia, non eſt intelligendum in ſenſu, quem paſſim ſolent Thomiſtæ docere, ut res neceſſariò denudet à materia ſingulari, & conditionibus individuantibus, quaſi hæc attingi nequeant ab actu intellectus; nam ut poſteà dicemus, benè poteſt abſtrahi à rebus ſpecies ſingularis, imò hæc eſt prima, quæ abſtrahitur ab intellectu agente, & res etiam quatenus materiales, & ſingulares, poſſunt terminare intellectionem, quantumvis ſpiritualem, quis enim neget, intellectum noſtrum res materiales etiam ſub ratione materialitatis attingere? non ergo dicitur intellectus agens abſtrahere, & denudare res à materia, quatenus ſe habent in ratione objecti terminativi, ſed dumtaxat quatenus ſe habent in ratione principii effectivi reſpectu cognitionis abſtractivæ, quia talis cognitio à ſpecie [illegible]ritur, non ab objecto in ſe præſente, & quia ſpecies intelligibiles ſunt prorſus immateriales, ſpirituales; ideò res in ipſis repræſentatæ dicuntur à materia abſtractæ, ac denudatæ; & hoc eſt, quod noſtrates dicere ſolent, objectum in ſpecie repræſentatum abſtrahere à materia, & conditionibus individuantibus, non ſemper velut à re cognita, quia dari poteſt ſpecies rei ſingularis, & materialis ipſam ſub tali ratione repræſentans, ſed velut à ratione cognoſcendi, ut magis explicabitur q. ſeq.

153 Contra prædicta inſtat Vigerius noſter p.d.3. q.4. in calce probans hanc phantaſmatum illuſtrationem eſſe fictitiam, quia hoc quod eſt illuſtrare phantaſma, vel eſt cauſare aliquod lumen ſpirituale in phantaſmate, & hoc non, quia phantaſma non eſt ſuſceptivum talis luminis ſpiritualis, cùm ſit ſubjectum corporeum; ſi verò dicatur, quod illuſtrare eſt concurrere cum phantaſmate ad cauſandam ſpeciem intelligibilem, hoc frivolum eſt, quia ſic etiam phantaſmati competeret illuſtrare, cum & ipſum quoque concurrat ad cauſandam ſpeciem intelligibilem, unde pariter dicere poſſemus, phantaſma illuſtrare intellectum agentem. Deinde Fortunius quoque Licet. lib.2. de intell. agent. cap.32. multis impugnat hoc munus intellectus illuſtrandi phantaſmata.

Reſp. jam ex dictis conſtare quomodo, quove ſenſu dicatur intellectus agens phantaſmata cum vera, propriaque metaphora deſumpta ex modo, quo lumen corporeum dicitur illuſtrare colores, nimirum quatenus actione ſua elevat phantaſmata ad producendam ſpeciem intelligibilem in intellectu poſſibili eo modo, quo lumen externum colores elevat ad immittendas ſpecies in oculum; dicitur autem intellectus agens illuſtrare phantaſma, non è contra, eſto hoc etiam concurrat ad productionem ſpeciei intelligibilis, quia intellectus agens eſt, qui concurrit principaliter, ſuoque concurſu ele-

elevat phantaſma ad productionem ſpeciei intelligibilis, non è contra; Licetus verò loc. cit. impugnat illuſtrationem objectivam, & formalem, non autem effectivam, nam & ipſe quoque hanc poſteà admittit inferius lib.5. c.33. & ſeq.

154 Deinde idem Licetus lib.3. c.41. pluribus impugnat munus jam à nobis delatum intellectui poſſibili transferendi ſpecies, & objecta de ordine ſenſibilium ad ordinem intelligibilium, id enim altero ex duobus modis contingere deberet, vel quod ipſa phantaſmata de organo phantaſiæ per actionem intellectus agentis migrarent in ſubſtantiam intellectus poſſibilis immaterialem, vel quod ipſa phantaſmata tranſmutarentur ab intellectu agente in ſpecies ipſas intelligibiles; non primum, quia tunc accidens migraret de ſubjecto in ſubjectum, & quod mirabilius eſt, de materiali in immateriale; neque ſecundum, quia ſuperſunt integra phantaſmata in phantaſia quoque, poſteaquam in intellectu poſſibili productæ fuerint ſpecies intelligibiles. Rurſus ut ſupra ſæpius inculcavimus, res ſenſibiles, & materiales ſunt & ipſæ quoque actus intelligibiles, nam & ipſæ terminare poſſunt actum cognitionis, quantumcunque ſpiritualis, nec aliquid in ſe includunt, quod virtutem intellectus ſubterfugiat, qui eſt potentia illimitata, & indifferenter refertur in omne ens, ſive ſenſibile, ſive purè intelligibile, ſive immateriale, ſive univerſale, ſive ſingulare, ut inferius dicemus, quilibet experitur ſe quoque res materiales, ut tales intelligere, ergo nullo modo neceſſaria eſt hæc tranſlatio de ordine in ordinem.

Reſp. nullo eorum modorum fieri prædictam tranſlationem, ſed ſolummodo per productionem ſpeciei intelligibilis, ad quam conſpirat intellectus agens cum phantaſmate in genere cauſæ efficientis, unde nec phantaſma tranſit de phantaſia ad intellectum, ſed nova ſpecies penitus ſpiritualis producitur, nec in hujus ſpeciei generatione ſpecies phantaſticæ deſentur, ſed verè cum intellectu agente ad ejus generationem concurrunt. Ad aliud, verum eſt non in eo ſenſu res materiales eſſe potentia intelligibiles, quaſi materialitas ſit conditio intelligibilitati repugnans, & ab ea debeat intellectus abſtrahere etiam in ratione objecti terminativi, & velut à re cognita, ſed dicuntur potentia intelligibilia, tum quia ab intellectu conjuncto nequeunt immediatè attingi, ſed debent prius tranſire per ſenſus ad intellectum, tum quia ut notat Doctor quol. cit. R. ſicut luminis actione colores de potentia viſibiles dicuntur fieri actu viſibiles, quia lumen eſt alia concauſa requiſita, ut ſpecies viſibiles emittere poſſint, unde in tenebris non actu viſibiles dicuntur, ſed potentia tantum prædicta de cauſa, ita quoque res in phantaſmate ante actionem intellectus agentis dicitur potentia tantùm intelligibilis, quia deficit cauſa principalis requiſita ad productionem ſpeciei intelligibilis, qua accedente fit actu intelligibilis abſtractivè mediante ſpecie, & in hoc transferri dicitur de ordine potentia intelligibilium ad ordinem actu intelligibilium.

155 Sed ut ad alteram actionem, quæ eſt producendi intellectionem, greſſum faciamus, per quam objectum actu intelligibili fit quoque actu intellectum, non ita certum eſt, an competat intellectui agenti, ſicut de prima, quamplures enim eam adſcribunt intellectui poſſibili, & tanquam communiorem, ac veriorem amplectuntur Conimb. cit. Onuph. tr.2. diſp. p. qu.1. dub.4. Cottun. diſp.9. ſec.8. Vulpes p. p. tom. p. diſp.20. art.4. Bannes p.p. q.79. art.3. dub. p. Tatar.3. de anim. q.p. §. *quartò ſciendum*, Bargius p.d.3. q.7. Lichet. lib.3. cap.11. & alii paſſim; è contra alii id volunt eſſe munus intellectus agentis, ita ſentire videntur Alex. Themiſt. & Jandun.3. de anima, & plurimi Scotiſtæ Mairon. p.d.3. q.6. Regentes Pariſienſes 3. de anim. p. q. ad q.2. collaterat. Baſſol.2. d.3. q.4. art.3. Faber. Theor.78. c.2. Roccus 3. de anim. q.13. id ipſum tenent Piccolom. lib. de humana mente c.7. & 8. Mercen. in ſuis dilucidationibus, qui etiam cum negent ſpecies intelligibiles, conſequenter non diſtinguunt hanc actionem intelligendi, & judicandi à prima actione illuſtrandi phantaſmata, ſed inquiunt illuſtrationem phantaſmatum fieri, dum intellectus in ipſo phantaſmate immediatè apprehendit quidditatem derelictis conditionibus materialibus, & hoc modo fieri abſtractionem à conditionibus individuantibus, abractio enim mentalis eſt unum intelligere alio non intellecto, unde eo ipſo, quod intellectus in phantaſmate intuetur quidditatem, & naturam, quæ eſt ſuum proprium objectum, relinquendo ſingularitatem, & conditiones materiales, quæ ad ſenſum ſpectant, ſufficienter dicitur abſtrahere res à materia, illuminare phantaſma, de ordine in ordinem objecta transferre, & facere de potentia intelligibilibus, actu intelligibilia, quem dicendi modum amplectitur quoque Contar. q. de intellectu agente c. ult. itaque concludunt Auctores iſti, quod quicquid in formanda intellectione occurrit ad paſſionem ſpectans, ut moveri, recipere, ſubiici, id agit intellectus per rationem differentiæ poſſibilis, quæ verò pertinent ad actionem, ut formare judicium de objecto, & actum intellectionis conficere, id agit idem intellectus per differentiam agentem.

156 Scotus quol.15. cit. utramque partem propoſiti problematis probabilem reliquit, licèt ex ultimis verbis, quæ habet in §. *ſi verò*, velint Scotiſtæ, quod magis ad unam declinaverit partem, inquit enim, *breviter ſi non teneretur diſtinctio potentiarum, nec re abſoluta, nec relatione reali, ſed tantum, quod idem abſolutum quodammodo illimitatum eſt principium immediatum multorum actuum, & ſic reſpectu alterius, & alterius dicetur alia, & alia potentia, tunc prima via probabilis videtur*, ſcilicet quæ tribuit intellectui agenti functionem intelligendi, hanc enim viam prius docuerat; ex relatis verbis concludit Faber Doctorem declinaſſe ad partes intellectus agentis, quia ipſe in 2. d.16. potentias animæ non diſtinguit realiter, nec re abſoluta, nec relatione reali, ſed formaliter tantùm; ex eiſdem verò concludit Vulpes cit. declinaſſe ad partes intellectus poſſibilis, quia in 2. loc. cit. & d.3. q.11. intellectum agentem formaliter diſtinguit à poſſibili, nec vult cum Nominalibus animam eſſe principium immediatum multorum actuum. Hæc lis eſt de lana caprina, quia ut notarunt Conimb. hæc dubitatio ſolùm videtur habere locum in ſententia diſtinguente realiter unum intellectum ab alio, at in noſtra non diſtinguente illos realiter, imò nec in rigore formaliter quemadmodum diſtinguuntur intellectus, & voluntas, eo quia ſunt duæ perfectiones animæ pertinentes ad integritatem ejuſdem potentiæ intellectivæ, quia una eſt præparativa objecti, altera operativa circa illud, non multum faceſſit negotii, quia cum ſint una, & eadem potentia intellectiva, parum refert, quod uni vel alteri tribuatur, undè Ariſ.3. de Anim. indifferenter utrique adſcribit hoc munus intelligendi, nam tex. p. ait ſe acturum *de parte animæ, qua & cognoſcit anima, & ſapit*; ideſt de potentia intellectiva, quam poſteà tex. 17. diſtinguit in agentem, & poſſibilem, & re vera non ſunt rationes urgentiores pro una, quam pro altera parte, qua de cauſa Doctor loc. cit utraſque diſſolvit, ut apud ipſum videri poteſt, & apud P. Vulpes cit. licèt hic Auctor firmius ſtet pro intellectu poſſibili; imò qualiſcunque ponatur inter prædictos intellectus diſcretio, inſinuat Doctor ſub lit. T. aliam viam quoque ſuſtinendi hoc problema aſſerendo nimirum utrumque intellectum partialiter concurrere ex parte animæ ad intellectionem, itaut agens ſit cauſa magis principalis, poſſibilis autem minus principalis, quæ etiam via ſuſtineri poteſt abſque ulla improbabilitate.

157 Adhuc tamen ſuppoſita diſtinctione formali inter agentem intellectum, atque poſſibilem, ſi penitùs diſquiratur, ſub qua formalitate potius actum intelligendi exerceat, nam ut agens, vel potius, ut poſſibilis, juxta dicta ſuperius de actu intellectionis propriè, & formaliter loquendo ſecundùm neutram exercet actum intelligendi, nam ut ibi diximus quælibet potentia vitalis tripliciter conſiderari poteſt, ut activa ſui actus, ut receptiva ejuſdem, & demum ut operativa per illum, quia ergo intelligere nec formaliter eſt agere, nec formaliter pati, ſed operari vitaliter, ideò hic actus competit intellectui, non ut agenti, vel poſſibili, ſed ut operativo; productio tamen, & elicitio talis actus convenit ei ut agenti, vel activo, non ut paſſibili, vel paſſivo, unde notanda eſt amphybologia, qua ſolet proponi præſens quæſitum, quæritur enim cui intellectui conveniat munus intelligendi, & producendi intellectionem, quæ duo ſunt valdè diverſa, quia ut ſuperius diximus, intelligere non eſt formaliter agere, vel producere intellectionem; ne igitur committatur fallacia ſecundùm plures interrogationes, ut unam, reſpondendum eſt ad illud quæſitum cum diſtinctione, nam ſi ſermo ſit de productione intellectionis, hæc functio convenit intellectui, ut agenti, vel activo, quia producere actum vitalem eſt agere, ſi verò ſit ſermo de ipſa functione intelligendi, hæc non convenit intellectui neque ut agenti, neque ut poſſibili, ſed ut operativo, quia intelligere nec eſt agere, nec pati formaliter, ſed operari intentionaliter circa objectum.

158 Sed ſive intellectui agenti, ſive poſſibili adſcribatur actio intelligendi, ſeu producendi intellectionem, nunquam tamen confundenda eſt, ut videntur feciſſe Piccol. Mercen. & alii cum actione illuminandi phantaſma, & transferendi objecta de ordine in ordinem, neque hæc eſt talis actio, ob quam neceſſario poni debet intellectus agens à poſſibili condiſtinctus; & ratio eſt, quia viſus etiam in pomo apprehendit, quod ſui juris ſcilicet colorem, relinquendo ſaporem, & ſic judicat de ſuo objecto, & tamen non ob hoc conſtituitur ſenſus viſus agens diſtinctus à poſſibili, ergo non per abſtractionem factam per conceptus, ſed per eam, quæ fit per ſpecies, diſtinguitur intellectus agens à poſſibili; tum quia falſum eſt, quod per tale judicium, ac apprehenſionem objecta transferantur de ordine potentia intelligibilium ad ordinem actu intelligibilium, ſed potius transferuntur de ordine potentia intellectorum ad ordinem actu intellectorum; tum tandem quia falſum omninò ſupponunt, nimirum quod natura adhuc phantaſmatibus involuta ſit actu intelligibilis, eamque in phantaſmate intueatur intellectus, ut in repræſentativo ſibi proportionato, quæ omnia falſa eſſe conſtat ex dictis in ſuperioribus, quia natura, quamdiù ſub involucris phantaſmatis deliteſcit, eſt potentia tantum intelligibilis, ſicut color in tenebris eſt tantum potentia viſibilis, tum quia quando etiam concederemus, naturam in phantaſmate eſſe actu intelligibilem, adhuc dicere non poſſemus intellectum in phantaſmate illam intueri, & contemplari, quia ut docet Scot. p. d.3. q.6. F. & P. ad dignitatem intellectus pertinet habere ſibi præſens objectum in proprio repræſentativo, non in extraneo; ſi enim ſenſus interior non cognoſcit per ſpeciem exiſtentem in exteriori, ſed per propriam, tanto magis id concedi poterit, ac debebit potentiæ ſuperiori, qualis eſt intellectus, qua potiſſimum de cauſa qu.4. art. primo ſpecies admittebamus intelligibiles; vide alia apud Fabrum cit. cap.4. contra hunc dicendi modum.

QUÆSTIO VI.

De objecto noſtri intellectus.

160 QUæſitum hoc agitari poteſt de intellectu noſtro, tum pro ſtatu iſto, in quo vires habet ſuas quodammodo ligatas ſenſibus, tum ex natura potentiæ, ſecundum quam conſiderationem à ſenſibus præſcindit, ac veluti quocunque impedimento ſolutus conſideratur, & ejus adæquatum objectum in utraque conſideratione hìc inquirimus, & per adæquatum objectum intelligi-

mus illud, quod non excedit ipſam potentiam, neque exceditur ab illa, nihilque intra ambitum illius objecti continetur, quod ad illam potentiam non pertineat, nec aliquid pertinet ad illam potentiam, quod ſub illo objecto non contineatur, ut dictum eſt in logic. Thomiſtæ in hac re non ſatis inter ſe conveniunt de mente D. Tho. cum enim p.p. q.12. art.4. & q.84. art.7. & q.87. art.3. ſtatuiſſet quidditatem rei materialis noſtri intellectus objectum, id aliqui abſolutè intellexerunt de objecto intellectus noſtri ex natura potentiæ, ita Cajet. dictis in locis, & Capreol. p. d.2. q.1. & alii quamplures, in quo ſenſu opinio D. Thom. ſolidè reiicitur à Doctore p. d. 3. q.3. Alii verò volunt D. Thom. dum ait quidditatem rei materialis eſſe objectum adæquatum intellectus humani conjuncti, loqui de objecto intellectus pro hoc ſtatu, non ex natura potentiæ, ſic enim objectum ejus adæquatum eſt ens in tota ſua latitudine, ita Javell. 3. de Anim. qu. de objecto intellectus Bannes p.p. q.74. art.7. Complut. diſp.16. de Anim. q.p. & 2. alii Recentiores communiter, in quo ſenſu intellecta D. Thom. opinio parum, vel nihil diſtat à ſententia Scoti, quam expreſſit p.d.3.q.3. & quol.14. art.2. & in lib. de An. q.19.20. & 21. ut benè adnotarunt Faber theor.85. & Cavell. in q.19. cit. de An. annot. qu.p. qui tamen ibidem demonſtrant D. Tho. de objecto adæquato intellectus noſtri ex natura potentiæ locutum eſſe, cum ait objectum adæquatum ejus eſſe quidditatem rei materialis, & in hoc ſenſu quoque eum citant Regentes Pariſienſes 3. de An. q.2. ad qu.p. collater.

ARTICULUS I.

Conſtituitur objectum adæquatum intellectus noſtri ex natura potentiæ.

160 PRo reſolutione dubii quoad iſtum articulum, ſciendum ex Scoto q.p. Prolog. lit.E. & X. objectum intellectus noſtri ex natura potentiæ adæquatum dupliciter conſtitui poſſe, vel ſecundum naturalem attingentiam, vel ſecundum naturalem inclinationem dumtaxat; illud cenſetur adæquatum objectum primi generis reſpectu alicujus potentiæ, quando ejus cognitionem potentia aſſequi poteſt propriis viribus cum ſolo concurſu generali Dei, & aliarum cauſarum naturalium; illud verò eſt objectum naturalis inclinationis tantum, quando potentia eſt capax ſuaptè natura ſimilitudinis ejus impreſſæ, ſed propriis viribus, & ſecundum communem naturæ curſum nequit talem capacitatem explere, & ad actum reducere; & rurſus objectum naturalis attingentiæ duplex eſſe poteſt, ut ex Scoto colligitur 4. d.p.q.p. lit. S. motivum, vel dumtaxat terminativum; illud dicitur objectum motivum, quod potentiam movet ad actum imprimendo in ea ſui ſpeciem impreſſam, vel expreſſam ſecum concurrendo in genere efficientis cauſæ; illud verò dicitur terminativum dumtaxat, quod merè terminat reſpectum attingentiæ ipſius actus, & nullo modo actum cauſat, & iſtæ rationes valdè differunt in objecto, ut conſtat de intellectu divino, reſpectu cujus creatura eſt objectum terminativum, ſed motivum eſt ſola eſſentia divina, ut docent Theologi: hoc prænotato,

161 Dicimus Primò adæquatum objectum intellectus noſtri ex natura potentiæ ſecundum naturalem inclinationem præciſè eſſe ens reale in tota ſua latitudine, at ſecundum naturalem attingentiam eſſe ens preſſius ſumptum, nempè finitum, & limitatum, motivum vel ſolum terminativum pro varia conditione entium; Concluſio eſt Scoti loc. cit. quæ ab omnibus paſſim Scotiſtis recipitur, & probatur, atque declaratur quoad omnes partes; Et quidem quoad primam partem, quod ens in tota ſua latitudine, ut comprehendit finitum, & infinitum, ſit objectum naturalis inclinationis, & capacitatis, non ſolum locis adductis habetur à Doctore, ſed etiam in 4. diſt.49. q.8. B. & q.11. E. & recipitur à Recentioribus Thomiſtis Complut. diſp.16. de An. q. p. Jo: de S. Th. q.10. art.3. & aliis, & probatur quia intellectus noſter ex natura potentiæ non ſolum abſtractivæ cognitionis entis infiniti, ſed etiam intuitivæ eſt capax tanquam perfectionis ſibi maximè convenientis, ut probat Doctor q.p. Prolog. quia nulla eſt neceſſaria diſpoſitio ad recipiendam viſionem beatam, ſed tantum ad eam activè attingendam, ergo naturalis ejus inclinatio, & capacitas ad omne prorſus ens tam finitum, quàm infinitum ſe extendit. Conf. quia ut arguit Doctor p d.3. q.3. *§. contra iſtud*, alioqui non poſſet intellectus humanus elevari ad Deum videndum, ſi ens infinitum quoque ſub ejus adæquato inclinationis objecto non caderet, & conſequentia patet, quia nulla potentia cognitiva poteſt elevari ad cognoſcendum aliquod objectum, quod ſit extra latitudinem ſui objecti adæquati, ut viſus elevari non poteſt ut videat ſonum.

162 Secundò probatur quoad aliam partem, quod objectum naturalis attingentiæ ſit ens finitum, & limitatum, nam illud eſt objectum adæquatum naturaliter attingibile ab intellectu noſtro ex natura potentiæ, ad quod, & quodlibet contentum ſub illo diſtinctè, & quidditativè poteſt intellectus ſe extendere, ſed intellectus humanus non poteſt ſic diverſari, niſi circa objectum, & limitatum, ergo &c. Major patet, quia illud communiter cenſetur objectum potentiæ proportionatum, hoc eſt, naturaliter ab ea attingibile, quod ipſa penetrare poteſt ſecundum omnes ejus rationes uſque ad ultimam formalitatem ejus, idque poteſt propriis viribus abſque elevatione, vel alieno auxilio, qua de cauſa licet Deus à nobis in via cognoſcatur ſub aliquo conceptu communi cum creaturis, aut etiam proprio ex communibus, tamen quia non attingitur ſub conceptu proprio ex propriis, & quatenus eſt hæc eſſentia, ideò poni nequit objectum noſtri intellectus ſecundum naturalem attingentiam, & licet in patria attingatur à Beatis ſub conceptu proprio Deitatis, adhuc neque poni poteſt objectum naturalis attingentiæ; quia id fit cum elevatione, ac ſupernaturali auxilio, & quoad talem conceptum Deus eſt objectum voluntarium, ſi vult videtur, ſi non vult non videtur, ut ait S. Aug. lib. de videndo Deum, prob. minor, quia omne ens finitum, & limitatum, ſive ſit abſolutum, ſive relatum, dummodo terminus ejus non ſit Deus ſub propria ratione Deitatis, proportionatum eſt cum intellectu creato, quia illud non excedit, nec in ratione entis, nec in ratione motivi, concurrentibus ergo naturalibus cauſis poterit intellectus humanus abſolutè loquendo in omne ens finitum attingendo illud, ac penetrando uſque ad ultimas ejus formalitates, ac differentias.

163 Ex quibus deducit Doctor cit. p.d.3. q.3. & quol.14. art.2. quidditatem rei materialis objectum adæquatum intellectus noſtri ſtatui non poſſe, nec naturalis inclinationis, nec naturalis attingentiæ, & ratio eſt, quia tunc intellectus noſter non poſſet ſeſe ad immaterialia objecta cognoſcenda extendere, quia nulla potentia fertur extra ſphæram ſui adæquati objecti, hoc autem eſt contra experientiam, quia intellectus noſter, nedum ex natura potentiæ, verum etiam pro ſtatu iſto habet de ſubſtantiis immaterialibus aliquos conceptus, non ſolùm communes, ſed etiam proprios ex communibus, & cognoſcit Metaphyſicalia, quæ abſtrahunt à materia, vel per eſſentiam, vel ſaltem per indifferentiam, ergo &c. Malè etiam ex alia parte loquuntur, qui ens in tota ſua communitate ad finitum, & infinitum, finito tamen modo attingibile, ſtatuunt objectum adæquatum naturalis attingentiæ, quia certum eſt Deum à Beatis non comprehendi, ſed finito modo attingi, & tamen adhuc falſum eſt Deum, ut à Beatis videtur, eſſe objectum naturalis attingentiæ illorum, quia illum non vident, niſi mediante lumine gloriæ, & auxilio ſupernaturali, ergo Deus etiam finito modo attingibilis, dummodo ſic attingatur diſtinctè, & quidditativè, objectum naturalis attingentiæ poni non debet.

164 Tertiò, quod ens in tali communitate non ſit objectum motivum univerſaliter, & abſolutè loquendo, ſed vel motivum, vel terminativum pro varia entium conditione probatur, quia ſub ente in tali communitate non ſolum ens reale abſolutum, ſed reſpectivum quoque comprehenditur, ſed reſpectus nequit eſſe objectum motivum intellectus, ſed dumtaxat terminativum, ergo &c. prob. min. quia objectum motivum dicitur illud, quod imprimit ſui ſpeciem, & cum potentia partialiter concurrit ad producendam ſui notitiam, at ens reſpectivum non eſt tantæ virtutis, ut poſſit cum potentia concurrere ad comproducendam, vel ſpeciem expreſſam, vel impreſſam, nec partialiter, nec totaliter, cum hæc ſint entia abſoluta, non poteſt autem imperfectius producere perfectius ergo &c. Dices id probare, quod nequeat totaliter producere, contra, quia ſi ratio benè ponderetur, utrumque probat, quod ex eo evidenter conſtat, quia ens abſolutum, quod ponitur objectum intellectus motivum, non poteſt ad ſui notitiam concurrere, niſi partialiter, at minoris virtutis eſt à toto genere reſpectivum, quam abſolutum, ergo nec totaliter, nec partialiter poteſt ad ſui cognitionem concurrere in genere cauſæ efficientis, ſed ſolum terminare, & hæc eſt communis doctrina Scotiſtarum, quicquid dicat Poſnan. in p.d.3. diſp. ſed de hoc magis art. ſeq.

165 Dicimus 2. ens in tota amplitudine, ſecundum quam ſtatuitur objectum intellectus noſtri ex natura potentiæ, tam naturalis inclinationis, quàm attingentiæ, adhuc eam ſervare unitatem, & primitatem, qualis ſufficit ad conſtitutionem objecti adæquati alicujus potentiæ. Concluſio eſt Doctoris p.d.3. q.3. *§. quantum ad 2. art.* ponitur que ad declarandam unitatem, & primitatem objecti intellectus noſtri ex natura potentiæ, non enim faciiè videtur talem oſtendere unitatem, cum entia intelligibilia tot ſint, & adeò diverſa, id tamen optimè declaratur à Scoto loc. cit. ubi notat duplicem in objecto alicujus potentiæ poſſe conſiderari primitatem, communitatis ſcilicet & virtualitatis, ſecundùm illam ſub ſe continet omnia, de quibus quidditativè prædicatur, ſecundum iſtam ſub ſe continet omnia, quæ aliquo modo in eo virtualiter continentur, & ab eo originem ducunt, quo ſenſu eſſentia divina dicitur primum, & adæquatum objectum intellectus divini, quia nil cognoſcit, niſi quod ea formaliter, vel virtualiter continet, & repræſentat, in propoſito inquit Doctor, nequit ens reale conſtitui objectum intellectus ſecundum priorem primitatem tantum, nempè communitatis; quia non prædicatur in quid de ultimis differentiis, ſuiſque paſſionibus, ut Deo dante in Metaph. diſcutiemus, neque ſecundum poſteriorem, nimirum virtualitatis, quia nihil præter Deum ita virtualiter continet cætera entia, ut ergo debita in eo aſſignetur unitas, & primitas reſpectu omnium intelligibilium ſub ſe contentorum, ſtatui debet objectum adæquatum, & primum ſecundum utramque primitatem ſimul, tam ſcilicet communitatis, quàm virtualitatis, quatenus omne intelligibile, vel includit ens reale eſſentialiter, in quid, ut Deus, & decem prædicamenta, vel includitur in aliquo ſic includente ens, ut ſunt differentiæ ultimæ, vel demum virtualiter continetur in ipſo ente, aut inferioribus ejus, ut ſunt paſſiones entis; ens igitur reale ſecundum prædeclaratam latitudinem eſt objectum intellectus noſtri ex natura potentiæ primum, & adæquatum ſecundum utramque primitatem ſimul, in ordine ad intelligibilia, quæ ipſum eſſentialiter includunt, & continentur in prædicamentis, habebit primitatem communitatis, & prædicationis, ad reliqua verò, ut ſunt paſſiones ejus, ac ultimæ differentiæ, & entia rationis, primitatem virtualitatis, nam entia quoque rationis dicuntur in realibus contineri virtualiter, ſeu fundamentaliter, ut dictum eſt in log. diſp. de ente rationis.

166 Cæterùm eſt hic advertendum, quod cum ens reale ſtatuitur objectum intellectus noſtri ex natura potentiæ, ſumi non debet, ut ſupponit ſimpliciter, nimirum pro illo conceptu abſtracto entis, ut ſic, quia potentia intellectiva tendere non poſſet in particularia entia ſecundum rationes earum ſpecificas, neque ut ſupponit perſonaliter pro hoc, & illo ente in particulari, quia ſic non haberemus unum per ſe objectum potentiæ ſpecificativum, & ratio generalis entis foret in intelligibilis, ſed ut ſupponit abſolutè tam pro ratione generali entis, quam pro ſpecificis, & individualibus particularium entium, ſic enim ſalvatur ejus unitas, & adæquatio ſecundum utramque primitatem jam declaratam: ita ſignificavit Doctor q.1. Prolog. X. p.d.3. lit.D. & 2.d.3. q.11. litt.E. & d.24. ad 2. & alibi frequenter, & ſic univerſaliter conſtitui habent objecta prima, & adæquata potentiarum, ut diximus diſp.2. q.4. ponitur ergo ens reale primum, & adæquatum objectum intellectus noſtri ex natura potentiæ, præſcindendo ab intelligibilitate motiva, & terminativa, ſecundum illam duplicem primitatem in hoc ſenſu, quod omne per ſe intelligibile eſt hujuſmodi per dependentiam ad ens vel eſſentialiter, vel virtualiter, vel proximè, vel remotè.

167 Dicimus 3. ens reale eſſe primum objectum, & adæquatum intellectus noſtri ex natura potentiæ, quatenus ens eſt, ſeu ſub rationis ipſa entis, non ſub ratione veri. Concluſio eſt Scoti cit. p.d. 3. q.3. p.2. *§. his viſis*, & q.20. de Anim. & ponitur ad declarandam rationem formalem objecti intellectus, nam ut ex logicis conſtat, objectu adæquato cujuslibet potentiæ duplex pars, vel ratio ſolet aſſignari, una materialis, & eſt res ipſa, quæ in recto potentiam movet, aut ſaltem terminat, & dicitur ratio *quæ*, altera formalis, & eſt formalitas illa, ſub qua res potentiam movet, aut actum ejus terminat, at proinde dici ſolet ratio *qua*, vel *ſub qua*; quia in obliquo ſolum movet, vel terminat; ait ergo Doctor, ens ſub formalitate veritatis in eſſendo non conſtitui adæquatum intellectus objectū, ſed ſecundum rationem formalem quidditativam entis; quod probat in utroque loco cit. quia ſecundum prædictam rationem veri non habet ens communitatem prædicationis ad omnia intelligibilia, quia non prædicatur eſſentialiter, & in quid de illis, cum ſit eorum affectio, nec habet primitatem virtutis ad illa, cum potius virtute contineatur in ente, & aliis intelligibilibus, quam è contra; tum quia intellectus non omnia entia attingit ſolum ſub ratione veri, ſed etiam ſub ratione unitatis, & multitudinis, bonitatis, & malitiæ, & quatenus entia ſunt, ut experientia conſtat; tum tandem quia etiam cum entia intelliguntur ſub ratione veri, non quidditativè, eſſentialiter attinguntur, cum ſit prædicatum ſecundi modi eorum, velut affectio, ſed intellectus poteſt attingere entia etiam ſecundum predicata quidditativa. Reſtat ergo, quod ens ſit objectum intellectus ſub ratione entis, quia ut dictum eſt, intellectus omnia attingit, quatenus entia ſunt aliquo modo, ſive formaliter, & quidditativè, realiter, & identicè, quod enim rationem entis non aliquo modo participat ad intellectum noſtrum nullatenus ſpectare poteſt, unde & ipſæ quoque negationes, ac non entia, ut cæcitas, & tenebra ſolet à nobis concipi ſub ratione aliqua entis ipſa efformando in entia rationis, ut dictum eſt in log. diſp. de ente rationis, & per habitus, ſeu affirmationes oppoſitas diviſivè intelligi. Dici tamen ſolet ens eſſe objectum intellectus ſub ratione veri, quia dum intellectus cognoſcit, reſultat veritas formalis, quæ eſt conformitas rei ad intellectum, nam veritati in eſſendo ex parte objecti correſpondet veritas in cognoſcendo ex parte intellectus, & quia intellectus tendit in objectum, ut illi ſe conformet intentionaliter percipiendo illud ſicut eſt, hinc dici ſolet ens terminare actum intellectus ſub ratione veri.

168 Ex dictis deduci poteſt, qualis ſit intelligibilitas, quæ eſt affectio entis realis, an ſcilicet ſit ſola intelligibilitas motiva, ut quidam Scotiſtæ ſuſtinent, an etiam terminativa, ut alii volunt, adeò quod ens rationis reducatur ad ens reale non tantum in ratione objecti motivi, ſed etiam terminativi; facilè namque utrumque defendi poteſt, primum quidem, quia & ſi intelligibilitas terminativa enti reali, & rationis communis poneretur, adhuc non hinc rectè deduceretur univocatio entis ad ens reale, & rationis, quia intelligibilitas unius eſſet ſimpliciter, alterius ſecundum quid, ut benè notavit Barg. p. d.3. q.3. *§. quantum ad 2. art.* cum Vigerio, unde ratio communis utrique præſcindi non poſſet, quæ univoca foret, cum ei, quod eſt ſimpliciter tale, & alteri, quod eſt ſecundum quid tale, nihil ſit commune univocum; & ratio hujus eſt, quia ſicut res ſe habet ad entitatem, ita ad intelligibilitatem, quia ergo ens reale eſt ſimpliciter tale, ens rationis tale ſecundum quid, ita pariter intelligibilitas unius eſſet ſimpliciter, alterius verò ſecundùm quid; poteſt etiam & alter dicendi modus ſuſtineri, quod non ſolum intelligibilitas motiva, ſed terminativa ſit entis realis propria, & tunc declaranda eſt intelligibilitas entium rationis, virtute entis realis, ſicut declarari ſolet intelligibilitas creaturarum virtute divinæ eſſentiæ, ut Doctor explicat 2 d.p. qu.p. quare ſicut eſſentia divina reſpectu divini intellectus in ordine ad cognitionem creaturarum nedum ponitur objectum motivum, ſed etiam primariò terminativum, creaturæ verò terminare dicuntur actum divini intellectus ſecundariò tantum, nam ideò terminant, quia divina eſſentia prius natura terminat, ſic pariter in propoſito ens reale erit per ſe primò intelligibile tam motivè, quàm terminativè; ens verò rationis in virtute entis realis erit intelligibile terminativè, non quidem per ſe primò, ſed tantùm per ſe ſecundò, vide, quæ diximus de hac re diſp.3. log. q.6. concl.2. & Lichet. p.d.3. q.2. §. *quantum ad art.2.*

169 In oppoſitum Primò objicitur contra p. concl probando, quod ens reale in ſua commoditate ad finitum, & infinitum non ſit adæquatum objectum intellectus noſtri, nam ens in tali latitudine eſt objectum adæquatum divini intellectus, excedit ergo capacitatem intellectus humani, qui finitus eſt, & limitatus. Deinde ſi eſſet ens adæquatum objectum noſtri intellectus in ea latitudine, tunc poſſet à nobis cognoſci Deus ſub ratione Deitatis, quia continetur ſub ente in tali communitate, potentia autem ſe extendit ad omnia, quæ ſub ſuo objecto adæquato continentur; ergo &c. Tandem ſequeretur ens infinitum etiam, ut ſic cognitum virtutem intellectus noſtri cognitivam adæquare non poſſe, quia nullum membrum contentum ſub objecto adæquato alicujus potentiæ adæquat illam potentiam, tale autem eſt ens infinitum, ergo &c. ita arguit Onuph. tract.2. de Anim. diſp.p. par.2. q.p. ſuntque argumenta Alphonſ. Toletani 3. de Anim. q.p. ut refert Faber loc. cit.

170 Reſp. hæc & ſimilia argumenta probare ſolùm, ens in ea latitudine non eſſe objectum intellectus noſtri naturalis attingentiæ, ut ibidem Faber adnotavit, non verò probant, quod non ſit objectum naturalis inclinationis, ſeu capacitatis; Ad p. itaque neg. conſeq. quia ut Doctor advertit p.d. p. q.p. ad 3. prin. ideſt eſt objectum adæquatum intellectus creati, & divini quoad capacitatem, ſolumque differunt quoad attingentiam tum extenſivè, tum intenſivè, quatenus intellectus divinus plura in infinitum objecta, ac longè perfectiori modo attingit, quam creatus. Ad 2. valeret conſeq. ſi ens in ea communitate poneretur objectum intellectus humani naturalis attingentiæ, quod concluſio noſtra non aſſerit. Ad 3. idem concludit argumentum, ſi ens ut ſic ponatur objectum adæquatum intellectus divini, & ideò neg. ſeq. quia diviſio entis in finitum, & infinitum eſt veluti diviſio albedinis in albedinem, ut centum, quia ejus ens infinitum ſaltem virtualiter includit es finitum, & eminenter; atque ideò poteſt dici primum objectum primitate adæquationis quoad virtutem, ſeu continentiam virtualem cæterorum, licèt non quoad prædicationem.

Dices, ſi ens, inquantum es, eſt objectum naturalis inclinationis, non attingentiæ, tunc daretur potentia paſſiva naturalis abſque activa correſpondente, atque ideò fruſtra daretur in rerum natura. Nec ſufficit, quod detur hæc potentia activa in tota coordinatione entium, quia Ariſt. 3. de An. 17. contendit correſpondere paſſivæ in eadem natura; tum quia potentia paſſiva naturalis, & activa item naturalis, non autem ſupernaturalis, ſunt correlativa. Accedit, quod reſpectu ſenſus non datur talis diſtinctio in objecto, quod aliud ſit naturalis inclinationis, aliud naturalis attingentiæ, quia naturalis ejus capacitas cognoſcendi omnino limitatur ad ejus connaturalem virtutem operativam, ergo idem erit in intellectu.

171 Reſpondet Doctor qu. p. Prolog. lit. Q. aliquam naturam inclinari poſſe ad aliquem actum ex ſui nobilitate, qui cauſalitati agentis naturalis non ſubſit, unde non eſt neceſſe potentiæ paſſivæ activam correſpondere ſemper in eadem natura etiam ſecundùm Philoſophum, ut idem notat 4. d.43. q.3. ad 1. & d.49. q.11. lit. R. quia potentia receptiva eſt in corpore ad animam intellectivam, & tamen tota natura creata nequit ipſam inducere, & ſi quandoque verificatur in natura creata, non tamen ſemper in eodem genere, vel ſpecie, nam in ſenſu v.g. viſus eſt potentia naturalis receptiva ſpeciei ſenſibilis, non tamen activa, cum nullus detur ſenſus agens, ſed illa eſt objectum alterius generis, & ſpeciei, ſufficit ergo, abſolutè loquendo, ne illa potentia paſſiva dicatur fruſtrà, quod ei correſpondeat activa ſaltem in tota coordinatione entium, nam illud ſolum dicitur fruſtra, quod ſuum finem nullatenus conſequi poteſt; pot ntia verò activa, & paſſiva ſunt correlativa tranſcendentalia univerſè loquendo, non autem prædicamentalia, & ideò negatur abſolutè, quod ſemper eſſe debeant in eodem genere, & quod ſi una eſt naturalis, altera quoque naturalis eſſe debeat; nec oppoſitum deducitur ex tex.17. lib.3. de An. vult enim ibi quod intellectus agens ita ſe habeat ad animam intellectivam, ſicut ſe habet agens in rebus naturalibus, & adhuc magis in artificialibus agens non eſt pars per interna, quæ unà cum materia rem naturalem conſtituat, neque ars eſt pars rei artificialis neque ejuſdem generis, vel ſpeciei, ut benè ponderavit Mercen. tom.p. dilucid. pag.237. exponens illum textum. Ad aliud mirum non eſt, ſi non detur illa diſtinctio objecti naturalis inclinationis, & naturalis attingentiæ in potentiis ſenſitivis, quia ut ait Doctor qu.1. prolog. ſub Q & Y. id convenit potentiæ intellectivæ ob præeminentiam, quam habet ſupra ſenſitivam; maximæ enim dignitatis eſt in natura intellectuali, quod ordinetur ad perfectionem majorem, quam ſit illa, ad quam viribus naturalibus pervenire poteſt; Neque illa diſtinctio de objecto naturalis capacitatis, & naturalis attingentiæ reſpectu intellectus noſtri eſt peculiaris Scotiſtarum, eam namque etiam Thomiſtæ agnoſcunt, & adhibent, licèt ſub aliis terminis, quod enim nos dicimus objectum naturalis inclinationis, ipſi appellant objectum adæquatum extenſionis, ad quod nimirum potentia utrumque extendi poteſt ſive propriis viribus, ſive ſpeciali auxilio elevata; & quod nos appellamus objectum naturalis attingentiæ, ipſi vocant objectum adæquatum intenſionis; quod virtute ſua naturali potentia attingere poteſt, ut eſt videre apud Cajet. p.p. q.12. art.4. & Compl. diſp.16. de An. q.p. & alios Thomiſtas.

172 Inſtabis rurſus, quod ſi ens commune ad finitum, & infinitum eſt objectum naturalis inclinationis, ſequitur cognitionem Dei diſtinctam, & quidditativam, ſive intuitiva ſit, ſive abſtractiva, eſſe nobis ſaltem naturaliter debitam, etiam ſi non ſit naturaliter attingibilis, quemadmodum creatio animæ humanæ eſt debita materię ultimo diſpoſitæ ad illam ſuſcipiendam, quia in ea eſt naturalis propenſio, ac paſſiva potentia naturalis ad eam. Neg. conſeq. quia creatæ res non conſtituunt in Deo, ut eſt author naturæ, naturale debitum ex ſola na-

turali propenſione ad aliquam perfectionem, ſed etiam quia propriis viribus attingere poſſunt diſpoſitionem aliquam ultimò ordinatam ad perfectionem illam & hac de cauſa infuſio animæ humanæ eſt debita corpori organizato, quia agens naturale propriis viribus cum ſolo concurſu generali Dei attingit diſpoſitionem ad eam ultimò ordinatam ad perfectionem illam, & hac de cauſa infuſio animæ humanæ eſt debita corpori organizato, quia agens naturale propriis viribus cum ſolo concurſu generali Dei attingit diſpoſitionem ad eam ultimò ordinatam, ut notat Doctor 3.d.24. q.un. C. quod non contingit in propoſito.

Secundò arguitur pro Thomiſtis ſuſtinentibus quidditatem rei materialis eſſe adæquatum objectum ex D.Th.p.p.q.12.art.4. Objectum, & potentia debent eſſe commenſurata ſecundum naturam, ſed intellectus noſter eſt conjunctus materiæ, ergo objectum ejus debet eſſe quid materiale, min. patet, probatur major, quia objectum, quod in modo eſſendi excedit naturaliter modum eſſendi potentiæ, non eſt potentiæ proportionatum. Deindè qualis eſt ordo cognoſcibilium, talis eſſe debet ordo cognoſcentium, ſed cognoſcibilia hunc habent ordinem, ut quędam habeant eſſe ſimpliciter in materia, ut ſubſtantiæ corporeæ, quædam non habeant quidem ſuum eſſe in materia, ita tamen ut non ſint ſuum eſſe, ut ſubſtantiæ incorporeæ, quædam denique ſint ita abſtracta, ut ſint ſuum eſſe, qualis eſt Deus, ergo eſt dare ordinem in cognoſcentibus, itaut quoddam cognoſcat ipſam Deitatem, ut intellectus, divinus, quoddam alias immateriales ſubſtantias ſeparatas, ut angelicus, quoddam materialia tantum, ut humanus. Tandem ſolam quidditatem rei materialis intellectus noſter attingit, ergo ipſa ſola eſt ejus objectum, patet aſſumptum ex Ariſt.3.de Anima 9. ubi ait quidditatem per intellectum attingi, ſed individuum per ſenſum, palam autem eſt, illius rei dumtaxat quidditatem attingi, & à noſtro intellectu cognoſci, cujus individuum cognoſcitur à ſenſu, ſed ſenſus cognoſcit tantum individua materialia, ergo & intellectus tantum quidditatem materialem.

173 Reſp. Doct.p.d.p.q.p.ad 2. prin.& d.3.q.3.§.*congruentia etiam illa*, negando majorem cum ejus probatione, ſi per commenſurationem intelligas relationem ſimilitudinis inter objectum, & potentiam, quam neceſſariò in aliquo naturali eſſendi modo, ſive ſpecifico, ſive generico convenire debeant; conceditur tamen, ſi per commenſurationem intelligas proportionem, ſed tunc neg. conſeq. quia proportio inter potentiam, & objectum potius petit diſſimilitudinem inter ea in modo eſſendi, quia eſt proportio moventis ad mobile, & actus ad potentiam, ut manifeſtat Scotus exemplo materiæ, & formæ, quæ ſunt inter ſe maximè proportionata, valdè tamen diſſimilia in natura, & modo eſſendi naturali; Nec infert, ſi dicas, cognitionem fieri per aſſimilationem; nam ut notat Doctor cit.1.d.3.qu.3.litt.C. hoc verùm eſt de aſſimilatione intentionali facta per ſpeciem impreſſam, vel expreſſam, & in repræſentando, non de reali, & in eſſendo. Ad ſecundum, negatur quoque major, ſi intelligatur quoad eſſe, alioquin intellectus divinus non poſſet niſi ſeipſum cognoſcere, & angelicus non niſi ſubſtantias immateriales, quod conſtat eſſe falſum, debet ergo intelligi quantum ad quandam proportionem, ut nempè inter cognoſcentia talis proportio ſervetur, ut etiam circa idem objectum diverſo modo, & cum majori, vel minori perfectione operentur; Dices, ergo ſaltem angelicus, & humanus intellectus ſpecie non differunt, cum ex natura potentiæ tendant in idem objectum, & potentiæ per actus, & objecta ſpecificentur; quod autem in idem tendant objectum naturalis attingentiæ, docet Scot.quol.14.litt.P. ubi ait, quod objectum adæquatum intellectus noſtri ex natura potentiæ non eſt aliquid ſpecialius objecto intellectus angelici. Reſp. ſatis probabile eſſe, ac verius intellectum angelicum, & humanum ejuſdem eſſe ſpeciei, ut docet Doctor 2 d.p.q.7. ſed quando etiam ſpecie differrent, non rectè inferretur identitas ſpecifica inter eos ex ſola identitate objectorum, adhuc enim aliunde poſſent inter ſe diſtingui, ut de intellectu & voluntate dici ſolet, quod verſantur circa ens, ut ens, velut circa eorum adæquatum objectum, & tamen adhuc ſunt diſtinctæ potentiæ. Ad 3. concludit ad ſummum quidditatem rei materialis eſſe objectum intellectus pro ſtatu iſto, non autem ex natura potentiæ, quod ſi Thomiſtæ hoc intendant, non diſſentimus ab eis, ut conſtabit art. ſeq. verum, quia rationes D. Th. videntur quid amplius probare, opus fuit eas diſſolvere.

174 Tertiò arguit Ocham p.d.8.qu.3. contra 2.concluſ.probando, quod ens reale non habeat illam duplicem primitatem reſpectu omnium intelligibilium, quia ens rationis, & ſecundæ intentiones ſunt per ſe intelligibiles, & tamen ens neutram habet primitatem reſpectu eorum, non quidem communitatis, quia nihil eſt commune univocum enti reali, & rationis, nec etiam virtualitatis, quia illa primitas non eſt niſi reſpectu entium realium. Hoc idem oſtendi poteſt de privationibus, & negationibus, quæ ſunt per ſe intelligibiles, & actum intellectus terminant, nec tamen apparet, quam primitatem erga illa ens reale exerceat.

Reſp. negando ens reale non habere primitatem virtualitatis etiam reſpectu entium rationis ſaltem remotè, nam entia quoque rationis dicuntur in realibus ſuo modo contineri fundamentaliter, & inchoatè, & ſecundæ intentiones dicuntur originari à primis, ut declaratum eſt tract. de ente rationis in log. Sic etiam pariter ſuo modo negationes, & privationes continentur virtualiter in ente reali, quia privationes, ita namque expreſsè docuit Ariſt.1.de Anim.85.& lib.3.tex. 25. Verùm eſt aliqua difficultas quomodo negatio poſſit per affirmationem cognoſci, quia non videtur, quod unum oppoſitum poſſit aliud repræſentare, Ant.And.4.Met.q.2.diſtinguit de duplici affirmatione, una eſt, quam deſtruit, & excludit, alia quam præſupponit, & includit, ut iſta propoſitio, homo non eſt aſinus, excludit oppoſitam, quod homo eſt aſinus, & præſupponit aliam affirmativam, quod homo eſt rationalis; inquit ergo, quod negatio cognoſcitur per affirmationem, quam ſupponit, non verò, per aliam, quam excludit; & hinc concludit negationem non habere diſtinctam formalitatem ab affirmatione incluſa, & quam ſupponit, benè tamen ab excluſa, quam deſtruit, & ſic non ſequitur unum oppoſitum repræſentare aliud oppoſitum. Jandun.4.Met.qu.2.ait, quod negatio, & privatio cognoſcuntur non per affirmationem oppoſitam, nec per illam, quæ eſt cauſa illius negationis præcisè, ſed per quamlibet aliam diſparatam, v.g. non homo cognoſcitur per aliud poſitivum ab homine, ut per Leonem, & Bovem, & ſimilia, nam intantum cognoſcimus non hominem, quia cognoſcimus Leonem, Bovem, aſinum &c. qui non ſunt homines.

175 Neuter dicendi modus arridet, non iſte Janduni, quia ſanè neceſſe non eſt cùm concipimus non hominem determinatè apprehendere Leonem, vel aſinum, & cum concipimus non ſubſtantiam habere apprehendi accidens imò, ſi nulla alia foret poſſibilis ſpecies præter humanam, certè adhuc poſſemus concipere non hominem, poteſt ergo abſolutè concipi non ens abſque determinato concepto alicujus entis; Nec etiam alter modus dicendi Ant.And. ſatisfacit, quamvis enim verum ſit, negationem cognoſci etiam per affirmationem, quam præſupponit, non propterea negari debet, quod cognoſcatur etiam per aliam, quam excludit, hoc namque expreſsè docuit Ariſt.loc.cit. imò ibi aliam non memorat affirmationem, quam oppoſitam, dum ait negationem cognoſci per affirmationem, & hic videtur communis ſenſus omnium; tum quia non omnes negationes præſupponunt affirmationem in ſubjecto, cui conveniunt, ſed illæ tantum, quæ competunt illi ſimpliciter, & neceſſariò cum repugnantia oppoſitæ affirmationi, ut docet Doct.3.d.p.q.1. lit.G. & p.p.23. ſub E. ergo nequibunt iſtæ cognoſci, niſi per affirmationem oppoſitam; tum tandem quia etiam hinc malè deducit negationem non habere diſtinctam conceptibilitatem ab affirmatione, quam ſupponit, quod enim ex hoc, quod homo eſt rationalis concludatur non eſſe aſinum, non ſequitur hanc negativam non habere diſtinctam conceptionem à cognitione illius affirmativæ, imò potius ſequitur oppoſitum, quia cognitio affirmativæ eſt cauſa cognitionis negativæ.

176 Potius ergo dicendum cum Ariſt.cit.& Scoto p.d.23.lit.D. negationem præcipuè cognoſci per affirmationem oppoſitam, non ens per ens, tenebras per lucem, & ratio eſt, quia negatio ſequitur ex natura rei talem affirmationem, cum oppoſitione ad illam, atque ideò affirmatio movens intellectum ad cognitionem ſui movet eum quoque ad cognitionem ſui oppoſiti, quia unum oppoſitorum movet quoque ad notitiam ſui oppoſiti, ſaltem ſecundariò, & indirectè, & in hunc ſenſum explicat Doctor loc.cit. dictum Ariſt.1. topic.cap.11. eandem eſſe ſcientiam oppoſitorum; & ut adhuc magis conſtet, quomodo verum ſit, negationem nonniſi per affirmationem, & privationem per habitum concipi poſſe, advertimus ex Scot.2.d.6.qu.p. ad 2. pro opin.lit.E. bifariam negationem, & non entia concipi poſſe, uno modo actu ſimplici per apprehenſionem abſolutam ſpectantem ad primam intellectus operationem, alio modo actu quodam diviſivo ſpectante ad ſecundam, ſed utroque modo concipiuntur dependenter ab ente, ac forma poſitiva, nam primo modo fit, cum ea, quæ à parte rei nihil ſunt in ſeipſis, finguntur ad modum venientis poſitivi, ut cum concipimus cæcitatem, quæ eſt ſola carentia viſionis, ad modum formæ poſitivæ; altero modo, in quo nulla intervenit fictio, fit cum judicamus unum non eſſe aliud, ut v.g. hic eſſe tenebram, quia lucem non videmus, aut oculum eſſe cæcum quia non eſt videns; conſtat autem uno, vel altero modo negationem non concipi, niſi beneficio affirmationis, & univerſaliter non ens intelligi per ens.

177 Quartò tandem arguit contra 3.concl. probando, quod ens ſit objectum intellectus ſub ratione veri, quia intellectus, & voluntas ſunt diſtinctæ potentiæ, ergo habere debent diſtincta objecta formalia, quia potentiæ diſtinguuntur per objecta 2. de Anim.33. cum ergo ens ſit objectum formale voluntatis ut bonum, erit objectum intellectus ut verum. Conf. illud cenſetur objectum formale alicujus potentiæ, quod eſt motivum illius, ſed ens eſt motivus intellectus, non ſecundum quod eſt, ſed ſecundum quod verum eſt, eum movet quatenus conforme ad illum. Tandem ens eſt objectum intellectus quatenus intelligibile, ſicut eſt ſenſus quatenus ſenſibile, ergo quatenus verum, quia verum de ſe dicit rationem intelligibilis, & manifeſtativi quatenus dicit relationem ad intellectum, qui percipit, & manifeſtat ipſum ens.

Reſpondet Scot.cit.p.d.3.q.§.*his viſis*, & d.20.de Anim. quod cum potentiæ diſtinctæ dicuntur habere diſtincta objecta formalia, id eſt intelligendum de potentiis, quæ ſunt omninò diſparatæ, ut ſunt viſus, & auditus, nam potentiæ ſubordinatæ, ſive ejuſdem generis, ut plures cognitivæ; ſive diverſi, ut cognitiva, & appetitiva, poſſunt habere idem objectum ſub eadem ratione formali, nec potentiæ diſtinguuntur per objecta intrinſecè, & formaliter, ſed tantum extrinſecè, & manifeſtativè, ita quod ſi objecta ſunt diverſa, benè ſequitur, potentias eſſe diverſas, ſed non è contra, ſi objecta non differunt, quod neque potentiæ differant, ſed eſt fallacia conſequentis à deſtructione antecedentis; plura enim requiruntur ad identificandum, quam ad diſtinguendum; vide, quæ diximus ad hanc rem diſp.2.q.4. Ad Conf. negat minorem, quia objectum potius dicitur motivum potentiæ ſecundùm rationem abſolutam independenter à potentia, quam ſecundùm aliquem reſpectum ad ipſam potentiam, unde Ariſt.2. de Anim.66. ait, quod objectum proprium viſus non eſt viſibile, ut refertur ad viſum,

ſed eſt color, objectum auditus eſt ſonus, cujus ratio videtur eſſe, quia tunc facilè eſſet aſſignari prima objecta potentiarum, quia objectum primum cujuſque potentiæ eſſent correlativum ad talem potentiam, putà viſus viſibile dicitur, quod poteſt attingi à viſu, velut ejus objectum & ſic ſenſus eſſet, viſibile eſt objectum viſus, quia eſt objectum viſus. Ad ultimum eadem ratione negandum eſt ens eſſe objectum intellectus ut intelligibile formaliter, quando id dicitur, intelligi debet fundamentaliter, & materialiter; nec ita intelligi debet, quod ſenſibile non ſit etiam intelligibile, quia intellectus eſt potentia ſuperior, quæ poteſt habere actum circa objectum inferioris, atque ideò ens intelligibile contradiſtinctum à ſenſibili non erit intellectus objectum, ſed ens commune ad ſenſibile, & inſenſibile; & hanc Scoti ſententiam paſſim ſequuntur Recentiores, & præſertim Averſa q.6.ſec.7. & Contar. tom.3.qu. de objecto intellectus cap.6. ubi optimè diluit authoritates quaſdas Ariſt.quibus innixus oppoſitum defendit Piccol. lib. de mente humana cap.22. quas, quia ſunt parvi momenti, miſſas facimus.

ARTICULUS II.

Aſſignatur objectum intellectus noſtri pro ſtatu iſto, unde varia quæſita reſolvuntur de cognoſcibilibus à nobis.

178 DOctor p.q. Prolog. lit.E. & p.3. q.3. lit.B. & qu.4. lit.F. & quol.14. ar.2.& alibi frequenter quidditatem rei ſenſibilis conſtituit adæquatum objectum intellectus noſtri pro ſtatu iſto naturaliter attingibile; & quia dupliciter poteſt aliquid eſſe ſenſibile primò propriè, & formaliter, quatenus per ſuam propriam ſpeciem poteſt immediatè ſenſus immutare, ſecundò mediatè, & per aliud, quatenus ſcilicet eſſentialiter continetur in re per ſe ſenſibili, vel ſaltem virtualiter, & occaſionaliter declarat Doctor præſertim quol. cit. quod licet objectum motivum, imprimens ſui ſpeciem ſit quidditas rei ſenſibilis formaliter, & per ſe, ſicut eſt omnis qualitas corporea, & extenſa, objectum tamen terminativum, quod intelligi poteſt ſive per impreſſionem propriæ ſpeciei ſive alienæ, eſt quidditas rei ſenſibilis, ut ſic, quomodocumque ſit ſenſibilis, ſive formaliter; & per ſe, ſive per aliud, quatenus ſcilicet eſt incluſa eſſentialiter per ſe ſenſibili, uti ſe habent formalitates omnes ſuperiores reſpectu inferiorum, vel ſaltem virtualiter, & occaſionaliter, uti ſe habent quæcumque aliquam habent dependentiam in cognoſci à re per ſe ſenſibili, quemadmodum ſe habet ſubſtantia reſpectu accidentis, res ſpirituales reſpectu corporalium, entia rationis reſpectu entium realium, hæc enim omnia pro ſtatu iſto novimus dependenter à rebus per ſe ſenſibilibus, quia omnis noſtra cognitio ortum habet à ſenſu, ſi non formaliter, & immediatè ſemper ſaltem originaliter, & occaſionaliter proximè, vel remotè, nam virtute quidditatis ſenſibilis cognitæ, & ad cauſas ejus, & ad effectus quodammodo cognoſcendos manuducimur; eandem doctrinam habet Doctor qu.19. de Anim. & Ariſt. ipſe lib. de memoria, & reminiſcentia cap.p. ubi docet etiam, quæ ſine magnitudine ſunt, & imaginationem, & magnitudinem intellectui objecta, & ratio eſt, quia ut docuit 3. de Anim. 30. pro ſtatu iſto oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari, nec quicquam intelligere valemus, niſi cujus anſam poteſt nobis præbere phantaſia; hic verò advertendum eſt, quod cum hic dicimus objectum motivum intellectus noſtri eſſe quidditatem ſenſibilem pro ſtatu iſto, non loquimur de ipſa in ſe præſente, ſed in ſua ſpecie, & in ſuo proprio repræſentativo, quia ut ſupra diximus, extra ſpeciem non eſt per ſe intelligibilis, ſed potentia tantum.

179 In hac concluſione nobiſcum conveniunt Thomiſtæ illi, qui quidditatem rei materialis conſtituebant objectum adæquatum noſtri intellectus pro ſtatu iſto, & in hoc ſenſu mentem D.Th. explicabant, nam per quidditatem rei materialis idem videntur intelligere, quod nos intelligimus per quidditatem rei ſenſibilis, notat tamen Doctor rectius dici quidditatem rei ſenſibilis eſſe objectum, quam quidditate rei materialis, quia quidditas rei materialis comprehendit quoque ſubſtantiam materialem, quæ tamen per ſe, & immediatè ſenſibilis non eſt, ſed ratione dumtaxat accidentium, quibus ſubſtat, unde quidditas rei materialis in plus ſe habet, quàm quidditas rei ſenſibilis, in rigore loquendo, ex hac verò aſſignatione objecti intellectus noſtri pro ſtatu iſto varia poſſumus reſolvere quæſita de rebus pro hoc ſtatu à nobis cognoſcibilibus.

Primò dubitatur de ſubſtantia materiali, & corporea, an pro hoc ſtatu attingatur ab intellectu noſtro ſub propria ejus ratione, & conceptu quidditativo; affirmant Thomiſtæ Soncin.7.Met.qu.14. Javell. q.3.Conimb.3. de Anim.cap.5.q.5.ar.1 .Cajet.3.p.q.76.ar.7. Fonſec.2. Met.c.p.qu.2.ſec.6. Ferrar. lib.3. de An. qu.3. Apolin. qu.12. & alii quamplures, qui conſequenter admittunt etiam dari propriam ſpeciem ſubſtantiæ repræſentativam ſub propria ejus ratione, quæ quidem ab intellectu agente eliciatur, vel ex proprio ſubſtantiæ phantaſmate, vel ſaltem ex eodem phantaſmate accidentis. Suarez verò lib.4. de anim.cap.4. concedit quidem ab initio ſubſtantiam cognoſci per ſpecies accidentium, addit tamen ex hac ipſa cognitione in intellectu relinqui propriam ſubſtantiæ ſpeciem, & per hanc deinceps ſubſtantiam cognoſci ſub propria ratione, ſequitur Onuph. tr.2. diſp. p. par.2. q.2. dub.8.

180 Dicendum tamen eſt, ſubſtantiam materialem pro hoc ſtatu à nobis attingi non poſſe ſub propria ejus ratione per propriam ſpeciem; ita Scot 2.Met.q.3.& 7.Met.q.3.& p.d.3.qu.3.K.& d.22.qu.p. & cum eo Scotiſtæ expoſitores circa ea loca, Cavell.annot.ad qu.17.de An.concl.4.Faber.Theor.88.Vulp.to.p.par.p.diſp.19. art.8. Roccus 3.de An.q.11.Regentes Pariſienſes p.Phyſ.q.2.ad 3.qu. collateral.Canonicus p.Phyſ.q.2.art.Ferch.veſtig.10. cap.3. Ruvius tract. de intellectu poſſibili q.4. Averſa q.58. ſec.4. & alii Recentiores paſſim: probatur ex Doctore loc.cit. quia pro ſtatu iſto omnis noſtra cognitio ortum ducit à ſenſibus, qui nonniſi ab accidentibus moventur per ſpecies ſenſibiles, at accidens nequit virtualiter continere ſubſtantiam neque in eſſe reali, neque in eſſe cognito quoad conceptum proprium, & quidditativum, aut quoad propriam ſpeciem, quia ignobilius nequit virtute continere nobilius, & perfectius etiam in eſſe cognito, ut eruditè probat Doct.quol.14.ar.2. quamvis accidens poſſit nos ducere in cognitionem ſubſtantiæ quoad conceptus communes v.g. entis, & aliorum tranſcendentium, quia virtualiter continet illos, nequit tamen ducere in cognitionem ejuſdem quoad conceptus proprios, & quidditativos, nec ſpecies accidentis poteſt virtualiter cauſare ſpeciem ſubſtantiæ, quia accidens nequit virtualiter cauſare niſi ſpeciem, & notitiam eorum, quæ in ipſo continentur, nec ulterius ejus virtus protendi poteſt, nam ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci. Confir. quia phantaſma accidentis nonniſi accidens, cujus eſt exemplar, repræſentat, ergo nequit concurrere, niſi ad producendam ſpeciem, aut notitiam accidentis, vis enim ejus effectiva non excedit repræſentativam. Dices, id fieri poſſe virtute intellectus agentis. Contra, quia intellectus agens determinatur à phantaſmate ad hanc, vel illam ſpeciem eruendam, & quantum ad vim repræſentativam ſit omninò ſimilis phantaſmati, unde eruitur, alioquin intellectus agens è quocunque phantaſmate poſſet quamcumque ſpeciem elicere, nequit ergo intellectus è phantaſmate accidentis elicere ſpeciem ſubſtantiæ. Dices cum Conimbr. & aliis ſubſtantiam ſingularem habere proprium phantaſma, & ex eo erui ab intellectu ſpeciem ejus intelligibilem. Contra, quia ut arguit Tromb.art.2.formal.ab initio §. *advertendum*, phantaſmata ſunt à ſenſibilibus extra dicente Ariſt 2. de Anim. circa finem, quod phantaſia eſt motus factus à ſenſu ſecundùm actum, cum ergo ſubſtantia non ſit ſenſibilis, quia ſenſus noſter non ſe profundat uſque ad ſubſtantiam ex eodem 2.de Anim. conſequenter nec phantaſiabilis erit. Dices, utique phantaſma ſubſtantiæ, non haberi ex ſenſatione, quam ipſa fecerit in ſenſibus externis, ſed id fieri mediante cogitativa virtute, quæ facultatem habet ex accidentium involucro proprium ſubſtantiæ phantaſma eruere. Contra, talis facultas denegatur intellectui agenti etiam ab ipſis Conimbr. quod nimirum poſſit ex phantaſmate accidentis eruere ſpeciem ſubſtantiæ intelligibilem, ergo à fortiori id denegandum erit phantaſiæ inferiori potentiæ, quod valeat ex accidentium involucro elicere proprium ſubſtantiæ phantaſma, tum quia tunc admitti deberet internus ſenſus agens pro his eliciendis ſpeciebus; quod nec ipſi concedunt.

181 Deinde idipſum experimento comprobari poteſt, quia ſi ſumantur omnes definitiones, quibus rerum ſubſtantias explicare ſolemus, certè nullius adæquata, & propria apparebit eſſentialis differentia, ſed vel paſſiones, vel effectus, vel quamplura in multis diſperſa accidentia, qua ratione docebat Ariſt.2. Poſt. definitionem ex multis differentiis, quouſque definitum adæquetur, conflandam eſſe, quod eſt conficere rerum conceptus proprios, non quidem ex propriis, quia ad talem conceptum ſufficeret immediata, & adæquata differentia, ſed proprios, ut ajunt, ex communibus, qui nimirum ex multorum prædicamentorum collectione reſultant, quæ ſingillatim ſumpta aliis rebus conveniunt, ſed collecta, & ſimul ſumpta non niſi rei definiendæ, unde conceptus proprius ex propriis in hoc differt à conceptu proprio ex communibus, quod hic ab extraneis colligi ſolet, & intantum dicitur proprius, quatenus diſtinguitur contra communem, qui pluribus rebus ſimul competere poteſt, ille verò ab ipſa re immediatè, vel propria ejus ſimilitudine habetur ſine analogia, & ordine ad aliud, & ſine ulla negatione alterius, quod optimè declarat Scot. q.19. de An. poſſumus ergo ad ſummum per accidentia, & eorum ſpecies habere aliquem conceptum ſubſtantiæ proprium ex communibus, non quia accidens virtualiter contineat illum propriè loquendo, ſed quia occaſione accidentium, & per alienas ſpecies excitatus intellectus per multam collationem, & diſcurſum arguitivè elicit tales conceptus proprios de ſubſtantia in hunc modum, ut Doctor explicat p.d.22. q. in corp. quia enim videmus quantitatem, & qualitatem non poſſe per ſe ſtare, arguimus dari aliquod ſubſtratum, quod appellamus ſubſtantiam, & in hoc ſenſu voluit Ariſt. p. de Anim.11. per accidentia propria nos poſſe oſtendere à poſteriori ipſum, quod quid eſt, non quaſi accidentia contineant virtualiter cognitionem ſubſtantiæ, ſed quia occaſione illorum motus intellectus arguitivè elicit conceptum proprium ex communibus, quæ notitia de ſubſtantia, ut notat Bargius p.d.3.q.6. non eſt intuitiva, ut patet, nec etiam propriè abſtractiva, quia non eſt per propriam ſpeciem, ſed potiùs eſt diſcurſiva, quia habetur per diſcurſum, & per alienas ſpecies, multamque collationem, qua ratione ad abſtractivam reduci poteſt; & hi ſunt conceptus quidditativi, quos de ſubſtantia pro ſtatu iſto habere poſſumus, quouſque adhibemus loco definitionum, & quibus utimur pro medio in demonſtratione ad concludendas proprias paſſiones de ſuis ſubjectis.

182 Dices, cur ſicut intellectus ex accidentium phantaſmatibus elicit arguitivè, & per diſcurſum conceptum proprium ſubſtantiæ ex communibus, non ita elicit conceptum ejus proprium ex propriis, & propriam ejus ſpeciem? Reſp. rationem eſſe, quia conceptus proprii ex communibus poſſunt utique ab intellectu per ejus virtutem diſcurſivam, & arguitivam ex alienis ſpeciebus deduci, at conceptus proprii ex propriis nullatenus haberi poteſt, niſi per pro-

propriam rei ſpeciem, aut per ipſam immediatè præſentem; quod verò intellectus poſſibilis poſſit ex alienis ſpeciebus conceptum proprium ex communibus elicere, pendet ex virtute ejus cognitiva, & arguitiva, & quia intellectus agens talem virtutem non habet, cum ejus munus ſit dumtaxat abſtrahere ſpecies à rebus, ideò, nequit cum phantaſmate unius rei v.gr. accidentis, ſpeciem propriam alterius producere, ſcilicet ſubſtantiæ, ſed tantum ſpeciem ejus, quod per phantaſma repræſentatur, ut probè notavit Ruvius cit.n.148.

183 Demum, quod pro ſtatu iſto ſubſtantia non habeat propriam ſpeciem, qua mediante cognoſcatur per proprium conceptum, probat Scotus, quia ſi ſubſtantia immediatè immutaret intellectum noſtrum, cognoſceret quoque in Euchariſtia abſentiam ejus, ſicut viſus abſentiam lucis attingit quando lucem in aere non videt. Dices, hoc tantum producere de cognitione intuitiva, quæ requirit realem præſentiam objecti, non de abſtractiva, quæ ab ea præſcindit. Contra inſtat Doctor, quia abſtractiva ſupponit intuitivam (niſi ſit per ſpecies infuſas) ſed qui vidit hoſtiam conſecratam, utique realem præſentiam panis non habuit, & tamen quoad notitiam abſtractivam panis in Euchariſtia non ſecus iſte ſe habet, ac alter, qui vidit hoſtiam non conſecratam; tum quia ſaltem contra eos Thomiſtas concludit, qui volunt cogitativam exprimere propriam ſpeciem ſubſtantiæ ſingularis, quod non niſi interveniente intuitiva notitia fieri non poſſet, unde cogitativa ſaltem perciperet in Euchariſtia ſubſtantiam panis. Dices, hoc probare dumtaxat non poſſe ſpecies accidentium generare directè ſpeciem ſubſtantiæ, poſſe tamen intellectum agentem occaſione inde deſumpta ſpeciem ſubſtantiæ elicere per quandam ſuffoſſionem eo modo, quo Ovis videndo accidentia Lupi ſuffodit ſpeciem inimicitiæ, quæ eſt inſenſata, & ad ejus intuitum aufugit. Contra, nam licet intellectus poſſibilis poſſit præfato modo ex ſpeciebus accidentium conceptum proprium ex communibus de ſubſtantia elicere ob ſuam virtutem diſcurſivam, & arguitivam, quia tamen intellectus agens talem virtutem non obtinet, nequit ex ſpeciebus accidentium aliquam ſubſtantię ſpeciem elicere, & falſum eſt, quod dicitur de ovis æſtimativa, quod ex ſpeciebus ſenſatis, ſcilicet accidentibus Lupi externis eliciat inſenſatam inimicitiæ, ut fusè oſtendimus diſp.præced.q.8.art 2.

184 Sed nec etiam poteſt haberi propria ſubſtantiæ ſpecies pro ſtatu iſto, modo quo dicebat Suarez, quod nimirum utique ab initio cognoſcatur ſubſtantia confusè, per ſpecies accidentium per conceptum proprium ex communibus, ſed ex hac poſteà ipſa cognitione relinqui in intellectu propriam ſubſtantiæ ſpeciem, & per hanc deinceps elici conceptum proprium ex propriis de ſubſtantia. Hoc itaque non ſatis rationabiliter aſſeritur, quia nos experimur alium conceptum non habere de ſubſtantia, quam proprium ex communibus pro ſtatu iſto, nam ut docet Scot.4.diſt.12.q.2.& quol.13.lit.S. nec aliter, nec alio modo ſolemus pro ſtatu iſto explicare quidditatem ſubſtantiæ, quam per perſeitatem, prout negat tam actualem, quam aptitudinalem inhærentiam, quæ ratio ſimpliciter accidenti repugnat, at iſte conceptus non eſt ſimpliciter, & abſolutè quidditativus, qualis eſt ille, qui haberetur per propriam ſubſtantię ſpeciem, nam ſicut per duplicem affirmationem inhærentiæ quidditativè non explicatur accidens, ita nec ſubſtantia per duplicem illius negationem, ergo pro ſtatu iſto nullam habemus ſpeciem propriam de ſubſtantia, alioquin per illam haberemus quoque conceptum proprium ex propriis, & diſtinctiſſimè ipſam cognoſceremus, quod neque in prima notione, neque in ſequentibus unquam experimur. Deinde repetita cognitio potius habitum generabit, quàm ſpeciem, quod ſi ſpeciem generaret, potius ſui ſpeciem generaret, quam objecti, ſcilicet ſubſtantiæ.

185 Opponi tamen ſolet, quod ſubſtantia quoque propriam imprimat ſpeciem pro ſtatu iſto, quia intellectus agentis eſt omnia facere 3. de Anim.18. id eſt omnium rerum ſpecies abſtrahere, ut communiter exponitur. Tum 2. quia intellectus poſſibilis ex uno objecto præſente per ſpeciem propriam elicere poteſt conceptum alterius, ut rerum ſpiritualium per ſpeciem corporearum, ergo pariter intellectus agens poterit ex ſpeciebus accidentium colligere ſpeciem ſubſtantiæ. Tum 3. nam phantaſia virtutem habet eliciendi ex accidentibus ſenſatis per ſenſus externos ſpecies aliorum non ſenſatorum, ut ſupra dicebamus de cogitativa ovis eliciente ſpeciem inimicitiæ ex accidentibus Lupi, ergo à fortiori intellectus hanc virtutem habebit eliciendi ſpeciem ſubſtantiæ, quamvis non ſit ſenſata. Tum 4. phantaſma non ſolum repræſentat accidentia ſenſibilia rei, ſed aliquo modo etiam ſubjectum illorum, quod eſt ſubſtantia, quia accidentia in phantaſmate non repræſentantur in abſtracto, ſed in concreto, ergo à phantaſmate cum ſpecie intelligibili accidentium ſpecies quoque imprimitur ſubſtantiæ. Tum 5. quia intellectus eſt capax talis ſpeciei, ergo ſaltem concomitanter ex cognitione ſubſtantiæ primò habita per accidentia relinqui poterit. Tum 6. quia poſteà facilius ſubſtantiam ipſam cognoſcimus, ſignum evidens fuiſſe in intellectu ſpeciem ejus propriam relictam. Tum 7. quia Doctor 2.d.3.q.11. ait ſubſtantiam propriam imprimere ſpeciem in intellectu angelico, cur ergo non etiam in intellectu noſtro? Tum 8. accidens in eſſe reali ad ſubſtantiæ productionem concurrit ut inſtrumentum, ergo tanto magis ad productionem ſpeciei ejus. Tum tandem, quia ſi non datur propria ejus ſpecies ab intellectu agente producta, difficile eſt explicare, quomodo per ſpeciem alienam ſubſtantia quidditativè intelligatur, & ſub proprio conceptu, qualem nunc habemus de ſubſtantia, hic enim nonniſi per propriam ſpeciem poteſt haberi, & nullatenus videtur haberi poſſe per ſpeciem accidentis, quod eſt extraneum, & imperfectius ipſa.

186 Reſp. ad p. ex Tromb.art.2. formalit. ab initio dictum illud de intellectu agente non ita debere intelligi, ut reſpectu cujuſcumque objecti poſſit abſtrahere ſpeciem ipſum formaliter repræſentantem, ſed formaliter, vel virtualiter, aut ſaltem occaſionaliter, quo quidem modo non inconvenit ſpeciem accidentis ducere nos in cognitionem ſubſtantiæ per diſcurſum multamque collationem. Ad 2. jam ſupradiximus intellectum poſſibilem poſſe ex ſpecie aliena elicere conceptum alicujus objecti ob ſuam virtutem diſcurſivam, & collativam, ut Doctor innuit p.d.3.q.2. F. ſed non ita poſſe intellectum agentem ex quocumque phantaſmate elicere cujuſcumque objecti ſpeciem, quia ad talem, vel talem ſpeciem producendam determinatur à phantaſmate, & ejus virtus abſtractiva ſolum, non diſcurſiva, vel arguitiva. Ad 3. pariter ex dictis patet aſſumptum eſſe falſum. Ad 4. non repræſentatur ſubjectum accidentium, niſi arguitivè, & per diſcurſum modo explicato, quatenus dum videmus quantitatem, & qualitatem non poſſe per ſe ſtare, arguimus dari ſubjectum, quod illa accidentia ſuſtentat. Ad 5. eſto intellectus ſit capax talium ſpecierum, attamen pro hoc ſtatu non recipit, niſi ſpecies rerum phantaſiabilium, ſed phantaſmata ſunt à ſenſibilibus, 2. de Anim. circa finem dicente Ariſt. quod phantaſia eſt motus factus à ſenſu, ſubſtantia verò per ſe ſenſibilis non eſt, quia ſenſus ex eodem 2. de Anim. non ſe profundat uſque ad ſubſtantiam. Ad 6. acquirit intellectus deinceps per novos actus repetitos majorem facilitatem, non per novam ſpeciem, ſed per novum habitum, talis namque facilitas ſignum eſt habitus acquiſiti, non ſpeciei. Ad 7. neg. paritas, quia intellectus noſter eſt conjunctus, nec niſi mediantibus ſenſibus immutari poteſt per ſpeciem, ſub quibus ſubſtantia non cadit. Ad 8. neg. cum Scoto 4.d.d.12.q.3 B. accidens ita inſtrumentaliter concurrere ad productionem ſubſtantiæ, ut eam attingat, concurrit enim attingendo tantum diſpoſitionem aliquam ultimò ordinatam ad illam, ut dictum eſt in Phyſ. Ad ult. benè poteſt intellectus noſter pro hoc ſtatu diſcurrendo ex propria cognitione accidentium per ſpecies eorum propria acquiſita deinceps formare proprium ſubſtantiæ conceptum ex communibus comparatum, & per ſpecies alienas, non quidem eam proximè, & adæquatè repræſentantem, ſed convertibilem, atque ei ſoli convenientem, quemadmodum ex corporeis creaturis per modum attributionis, aut negationis, ſimilitudinis, aut diſſimilitudinis proprium conceptum Dei, & Angelorum inveſtigamus, ut docet Scot. p.d.3.q.2. §. *quinto dico*; quamvis ergo conceptus ſubſtantiæ proprius ex propriis ſolùm per propriam ejus ſpeciem comparari poſſit, ac debeat, conceptus tamen proprius ex communibus poteſt ab intellectu inveſtigari, per multam inquiſitionem, & diſcurſum per ſpecies accidentium modo explicato, unde in tali caſu virtus diſcurſiva intellectus ſupplet imperfectionem accidentis.

Dices, magis diſtat accidens à ſubſtantia, quàm ſubſtantia à ſubſtantia, quia ſubſtantia, & ſubſtantia ſunt ejuſdem prædicamenti, non item ſubſtantia, & accidens, ſed ſubſtantiæ unius cognitio non confert ad cognitionem alterius, ut ſubſtantia lapidis non confert ad cognitionem equi, ergo multo minus poterit accidentis cognitio juvare pro noſcenda ſubſtantia, & ipſum quid eſt. Reſp. quod eſto magis diſtet accidens à ſubſtantia, quàm ſubſtantia à ſubſtantia quoad aliqua, non tamen quoad hoc, quod eſt ducere in cognitionem ſubſtantiæ, nam accidens, & paſſio quandam habent connexionem, & proportionem cum ſua cauſa, quæ eſt, quod quid eſt rei, quam non habet una ſubſtantia cum alia, ob id per talia accidentia noſcere poſſumus quid rei, non tamen per aliam ſubſtantiam.

187 Deinde arguitur poſſe ſubſtantiam pro ſtatu iſto cognoſci ſub propria ratione, quod enim per veram definitionem cognoſcitur, utique ſub propria ratione attingitur, at ſubſtantiæ quamplures ita cognoſcuntur, ut præſertim de homine liquet, ergo &c. Tum 2. quia hoc negato omnis ſcientia periret, ſcientia enim eſt per proprias cauſas, & immediatas, & definitio ſubſtantiæ eſt medium demonſtrationis. Tum 3. quia 7.Met.15. habetur, quod ſubſtantia definitur quidditativè ſine additamento, ergo cognoſcitur ſub propria ratione, & per propriam ſpeciem. Tum 4. nos utique diſcernimus quidditativè ſubſtantiam ab accidente, ergo non minus ſubſtantiam accidens attingimus ſub propria ratione. Tum tandem quia frivolum eſt, quod communiter dicitur, ſubſtantiam cognoſci per accidentia, nam 7.Met.c.4. ſubſtantia eſt prior cognitione accidente, imò ipſa accidentia non concipiuntur, niſi in ordine ad ſubſtantiam, unde dicuntur definiri per additamentum, & infinitio ſubſtantiæ eſt principium notificandi accidens, & medium demonſtrandi paſſionem de ſubjecto, non è contra, alioquin circulus committeretur.

Reſp. neg. min. nam conceptus, quos de ſubſtantiis pro ſtatu iſto habemus, nullus eſt proprius ex propriis, ſed tantum ex communibus, verum tamen eſt, apud nos conſuetum eſſe illam vocare veram definitionem, quæ adæquatè convertitur cum definito, quamvis ex pluribus, & diverſis coaleſcat prædicatis, & dicitur vera, & propria, quatenus nec falſitatem continet, nec alteri convenit, & talis eſt etiam conſueta hominis definitio (licet ſit è melioribus, quas habemus) non enim omninò palam eſt, an rationalitas ſit propria, & adæquata hominis differentia, ita quod intelligentiis non conveniat, cum & ipſæ quoque diſcurrant præter primam, ſecundùm probabilem Scoti opinionem. Ad 2. præfata ſubſtantiæ definitio poteſt eſſe principium ſufficiens humanarum ſcientiarum nobis pro ſtatu iſto poſſibilium, & quidem fatendum eſt, nos in hac vita carere perfecta, & omninò rigoroſa ſcientia. Ad 3. dictum Ariſtot. intelligendum eſt de conceptu quidditativo ſubſtantiæ proprio non ex propriis, & per propriam ſpeciem, ſed ex communibus. Ad 4. patet per idem, nam per conceptum dumtaxat proprium ex communibus ſubſtantiam ab accidente diſcernimus pro ſtatu iſto. Ad ult. ait, Doctor 2. diſt.p. qu.5.litt.L.

ſub-

ſubſtantiam dici priorem accidente, cognitione, definitione, imò etiam tempore, quantum eſt ex ſe, & ex natura ejus propria, quatenus non repugnat ex ſua parte eſſe, cognoſci, ac definiri ſine omni accidente, at non ita eſt de facto, & quoad nos, qui non aliquid percipimus pro ſtatu iſto, niſi mediis ſenſibus; ſed ad totius argumenti ſolutionem addendum eſt, quod ſubſtantia etiam quoad nos eſt prior accidente quoad cognitionem diſtinctam, licet non quoad confuſam, unde hic ordo modò ſervatur ab intellectu noſtro in cognitione eorum, priùs enim à nobis confusè cognoſcitur accidens, quia priùs ſenſibus objicitur, ſecundò ex cognitione confuſa accidentium procedimus ad confuſam ſubſtantiæ, videns enim intellectus tranſmutationem accidentium circa ſubjectum, colligit aliquid ibi ſubſtratum, deinde habita hac cognitione confuſa ſubſtantiæ multo examine, & diſcurſu, ulterius progreditur intellectus, inveſtigando prædicata quidditativa ſubſtantiæ, & acquirit conceptum proprium ejus ex communibus, & notitiam diſtinctam nobis poſſibilem pro ſtatu iſto, & tandem inde regreditur ad veſtigandam cognitionem diſtinctam accidentis per quod quid eſt ſubſtantiæ, quia accidens pendet in eſſe à ſubſtantia, & conſequenter etiam in cognoſci diſtinctè, & in hoc ſenſu dicitur accidens cognoſci in ordine ad ſubſtantiam, & per additamentum definiri, & definitionem ſubſtantiæ eſſe medium in demonſtratione ad cognoſcendum accidens, & ſic patet, quomodo ad cognitionem ſubſtantiæ tam confuſam, quàm diſtinctam debet neceſſariò præcedere cognitio accidentium, & quomodo rurſus è contra ad cognitionem diſtinctam accidentium debet præcedere diſtincta ſubſtantiæ; neque in hoc ullus committitur circulus, nam ut dictum eſt in log. circulus in eo conſiſtit, quod ſit idem genus demonſtrationis in primo, & ſecundo progreſſu, ſi autem ſit in primo progreſſu alterum genus demonſtrationis, alterum in regreſſu, non eſt circulus, ſiquidem circulus æqualiter fluit, regreſſus autem non, in propoſito res ſecundo modo ſe habet, nam accidentia demonſtratione à poſteriori notificant definitionem ſubſtantiæ, hæc verò à priori procedit notificando accidens, & ideò non eſt circulus, quia non æqualis eſt fluxus, ſed regreſſus; & per hoc diſſolvuntur quæcunque contra hunc ordinem objiciunt Sonc.7 Met. q.13.& Javel.q.3. abſolutè aſſerentes, ſubſtantiam prius cognoſci.

188 Secundò deinde dubitatur de accidentibus ſubſtantiæ materialis an & ipſa per propriam intelligantur ſpeciem, vel per alienam ob connexionem aliquam cum ejus objecto, & quidem dubium non eſt de accidentibus per ſe ſenſibilibus, hæc enim ſicut propria habent phantaſmata, ita quoque proprias ſpecies intelligibiles, ſed de ſenſibilibus per accidens, quales præſertim poni ſolent relationes, quæ non attinguntur à ſenſu, niſi in virtute extremorum, viſus enim percipit ſimilitudinem duorum alborum, quatenus attingit albedinem utriuſque, qua de re varia ſunt placita; Conimb. n 3.de An.c.5. q.5. non tantum quantitatem, cæteraque communia ſenſibilia contendunt habere propriam ſpeciem intelligibilem, ſed etiam relationes quamplurimas, imò non ſolum habere iſthæc propriam ſpeciem intellectu, verum etiam proprium idolum in phantaſia, idque præſertim attribuunt virtuti phantaſticæ, cum quantitas, & relatio communiter cenſeantur de genere ſterilium, quod ſatis probabile putat Cavell. ad q.17. de An. n.9. & videtur tenuiſſe Mairon.p.d.39.q.p.art.4. ubi poſitionem ſitum, diſtantiam &c. quæ in noſtra præſertim ſchola, non niſi reſpectus important pro formali, contendit viſu percipi, quod poſteà fusè proſequitur Arriag. diſp 4. de An.2. n.63.

189 Dicendum eſt, quod licèt ſenſibilia communia præſertim, quæ entitatem important abſolutam, propriam habere poſſint ſpeciem intelligibilem, qua intelligantur, imò & proprium phantaſma, id tamen de relationibus nequaquam concedendum videtur. Concluſio eſt Scoti, & Scotiſtarum ubicumque docentium relationes eſſe objectum dumtaxat intellectus terminativum, non motivum, eo quia non imprimunt ſui ſpeciem, in ſenſu, vel intellectu; probatur, quia ſenſibilia communia, ſive propriam ſpeciem emittant in ſenſus externos, ſive non, per ſe ſub ſenſu cadere dicuntur, & non merè per accidens ad inſtar eorum, quæ intantum ſentiri dicuntur, inquantum conjuncta ſunt illi, quod per ſe, & in ſe ſentitur, quo ſenſu ſubſtantia Pauli dicitur ſenſibilis mediante albedine ejus; & ratio eſt, quia licèt propriam non emittat ſpeciem, adhuc tamen ſpecies ſenſibilis proprii repræſentat illa, ut ſuo loco diximus, & conſtat de quantitate, quia de cauſa benè poterit ex ſpecie ſenſibilis proprii generari phantaſma proprium nedum ſenſibilis proprii, ſed etiam communis, & conſequenter etiam propria utriuſque intelligibilis ſpecies; Id autem de relationibus neutiquam aſſeri poteſt, cum enim ſint inferioris ordinis ente abſoluto, non videtur, quomodo poſſint producere proprium phantaſma, ac ſpeciem intelligibilem, cùm hæc ſint entia abſoluta; nec dicas id fieri poſſe virtute phantaſiæ, ac intellectus agentis ſecum concurrentium; nam phantaſia activè non concurrit ad productionem phantaſmatum, ſed hæc totaliter imprimuntur à ſenſibilibus externis, alioquin dari deberet internus ſenſus agens, quod communiter non admittitur; intellectus verò agens non niſi ex phantaſmatibus ſpecies eruit, ſi ergo relationes proprium non habent phantaſma, conſequenter nec propriam habere poterunt ſpeciem intelligibilem; atque ideò non immediatè intelligentur per propriam ſpeciem, ſed per ſpecies extremorum, in quibus virtualiter continentur, tam quoad eſſe, quàm quoad cognoſci.

190 Sed objicies, ſitum rerum oculo percipi, earumque diſtantiam, & ex alio, & alio ordine objectorum fieri aliam, & aliam viſionem, quod non eſſet, niſi ordo ille imprimeret ſui ſpeciem in oculo, ergo ſi relatio poteſt movere viſum, pari ratione & intellectum per propriam ſpeciem. Accedit, quod phantaſia brutorum effingit idolum amicitiæ, & odii, ut conſtat de agno, & Lupo, & aliarum quarundam relationum, ut diverſitatis, & ſimilitudinis inter aliqua objecta. Reſp. neg. aſſumptum, quia ut dictum eſt diſp.4. n.60. & ſitus, diſtantia rerum, & ordo objectorum non niſi pro materiali attingitur à ſenſu, quatenus nempè ſub ſenſu cadunt eorum extrema, licet ille ordo ſit quædam ratio connexa, & conditio ſine qua non; ita Ant. And.4.Met.q 2.art.p. Ad conf. jam ſupra negatum eſt, phantaſiam vim habere ſpecies inſenſatas ex ſenſatis ſuffodiendi, & agnum ita ſuffodere ſpeciem inimicitiæ adverſus Lupum; & quando etiam admittatur ita ſuffoſſio, non tamen in eo ſenſu concedenda eſt, ut ſenſus interior apprehendat relationes ipſas formaliter in ſe, ſed ad eam ſufficiet, ut tantum apprehendat earum fundamenta, ut etiam Conimb. ipſi fatentur.

191 Tertiò dubitatur de ſubſtantiis immaterialibus, ut ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, ac etiam anima noſtra, num poſſint à nobis cognoſci ſub aliquo proprio, & quidditativo conceptu per propriam ſpeciem pro ſtatu iſto; Et conſequenter ad ſuperius dicta negativè reſpondendum eſt cum Scot q.19.de Anim.& p.d.3.qu.2.§. *quinto dico* ubi ait, quod quæcumque de Deo cognoſcimus pro ſtatu iſto, cognoſcimus per ſpeciem creaturarum, & p.d.3.q 7.Z. ubi docet intellectum ſe ipſum pro ſtatu iſto intelligere non poſſe, niſi ea cognitione, quæ per phantaſmata haberi poteſt, & hoc ipſum diſtinctè docuit Ariſt. lib. de mem.& remin. cap.p. ubi docet, quæ ſine magnitudine ſunt, & imaginatione, quales ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, à nobis intelligi per imaginationem, & magnitudinem intellectui objectam per arguitionem, & diſcurſum, non verò per propriam earum ſpeciem, quod quidem efficaciter probatur tum à poſteriori, tum à priori, à poſteriori quidem, quia ſi ſubſtantias ſpirituales, & ſeparatas cognoſceremus per propriam ſpeciem, tunc diſtinctè, & quidditativè attingeremus Deum ſub propria ratione Deitatis ſaltem per cognitionem abſtractivam, & rurſus demonſtrativè concluderemus dari præter Deum alias ſubſtantias ſeparatas, quorum utrumque eſt falſum, quia nec exiſtentia Angelorum demonſtrativè poteſt oſtendi, ut dicemus in Met. & quicquid de Deo cognoſcimus, conſtat non niſi per quandam creaturarum ſimilitudinem à nobis comparari, ut inquit Apoſtolus, *inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*; probatur quoque à priori, nam quantumcumque diſcurrat intellectus circa hæc ſenſibilia, numquam ex eis comparari poteſt propria ſpecies ſubſtantiarum ſpiritualium; & ratio eſt, quia intellectus agens quicquid abſtrahit, à phantaſmatibus abſtrahit, at ſpiritualia non habent propria phantaſmata, quia hæc repræſentant extenſum, & extensè, cum ſint ſpecies ſenſibiles, nec minùs poterit ex phantaſmate rerum corporearum eruere ſpeciem ſpiritualium, quia ex communi omnium ſententia virtus, & operatio intellectus agentis ad producendam ſpeciem intelligibilem modificatur, & determinatur à phantaſmate objectivè cum eo concurrens, adeò quod impoſſibile eſt, intellectum agentem alterius objecti ſpeciem abſtrahere, quam ejus, quod per phantaſma repræſentatur; nec dicas in phantaſmate rei corporeæ contineri virtualiter ſpeciem ſubſtantiæ ſpiritualis, quia ut ſæpiùs eſt inculcatum, nullum imperfectius poteſt virtualiter continere perfectius; & hæc ratio etiam de anima noſtra ut corpori conjuncta concludit, quia adhuc in tali ſtatu non habet proprium phantaſma, à quo objectivè determinetur intellectus agens ad producendam ejus ſpeciem per ſe immediatè eam repræſentantem.

192 Reſtat igitur, ſubſtantias ſpirituales à nobis pro ſtatu iſto non niſi per ſpeciem rerum ſenſibilium deprehendi poſſe, & non niſi conceptum proprium ex communibus per varias inquiſitiones, ac diſcurſus de illis haberi; duplicem autem viam inveſtigandi hujuſmodi conceptus de ſubſtantiis ſeparatis inſinuat Doct.p.d.3.q.2.& qu.13. de An. ex ſenſibilibus prima via procedit per negationem, & remotionem, altera per poſitionem, & attributionem; prima via veſtigamus conceptum proprium ex communibus de ſubſtantiis ſeparatis, cum diſcurrendo per res corporeas imperfectiones removemus ab eis; ita enim ſemotis imperfectioribus nos manuducunt in cognitionem ſubſtantiarum abſtractarum, v.g. cognoſcimus albedinem eſſe formam accidentalem alicujus ſubjecti, &c. tunc removemus ab ea id, quod importat accidentalitatem, corporeitatem, & informationem, nam hæc omnia imperfectionem involvunt, & retinemus ſolùm rationem actus, & formæ, quia hoc eſt perfectionis, & ſic cogitamus ſubſtantias abſtractas eſſe actus, & formas per ſe ſubſiſtentes, immateriales, &c. Et hinc oritur altera via, qua ſemotis imperfectionibus ſubſtantiæ ſpirituali deferimus quicquid cognoſcimus perfectionis in rebus corporeis, itaut ex pluribus perfectionibus hinc inde diſperſis cumulus aggregetur ſubſtantiam ſpiritualem exprimens, & nonniſi illi conveniens, qui dicitur conceptus earum proprius, ſed ex communibus comparatus, quia eſt per ſpecies alienas formatus: Si volumus v.g. ait Doct. p.d.3.q.2.§. *quinto dico*, conceptum aliquem quidditativum de Deo attingere, utimur ſpeciebus creaturarum, puta ſpecie boni, ſpecie ſummi, ſpecie actus, ſic enim iſta ſimul aggregando aſcendimus ad concipiendum ſummum bonum, & actualiſſimum, eo ferè modo, quo imaginativa utitur ſpeciebus diverſorum ſenſibilium ad imaginandum compoſitum ex illis diverſis, ſicut apparet imaginando montem aureum; eandem viam attributionis declarat Doctor qu.19. de An. qua poſſimus comparare ex ſenſibilibus conceptum proprium Dei nobis pro ſtatu iſto poſſibilem, dicens, à pluribus entibus poſſumus abſtrahere hoc, quod ens abſolutè, & à pluribus bonis ipſum bonum, & quia entia, & bona ſunt ordinata, tandem poſſumus devenire ad ſummum bonum, quia non eſt in eis proceſſus in infinitum, qui conceptus compoſitus ſoli Deo convenit, tamen per talem conceptum non cognoſcimus ipſum ſub ratione propria Deitatis.

193 Sic

193 Sic pariter, & animam noſtram pro ſtatu iſto non alio modo cognoſcere poſſumus, quam à poſteriori per ſuos effectus, nec alium poſſumus habere conceptum proprium de illa, quàm compoſitum, & hinc inde collectum via remotionis, & attributionis, conſiderandæ nimirum (inquit Doctor q 19.cit. de An.) quod entium quædam ſunt in potentia, quædam in actu, hoc autem ens in actu, ſi eſt compoſitum, duas habet partes conſtitutivas, quarum una eſt actus, & ſic apprehendimus, quid ſit actus; ulterius procedimus dividendo, quod actuum quidam eſt primus, quidam ſecundus, & ſic apprehendimus poſteà, qui eſt primus actus, poſteà dividimus illa, quæ actuantur, & ſic illa componendo adinvicem devenimus ad hoc, quod illud eſt corpus organicum phyſicum, quod ab anima actuatur, & ſic illa componendo invicem habemus conceptum quidditativum animæ noſtræ, & hic conceptus eſt animæ proprius, ita quod nulli alii ſpirituali ſubſtantiæ convenit; ſed adhuc anima per illum non attingitur ſub propria ratione, quatenus hæc anima, ita Doct. cit. quod ſatis lepidè declarat exemplo trianguli, ad cujus proprium conceptum via remotionis, & attributionis pervenire poſſumus per cæteras diſcurrendo figuras, etiam ſi illum nunquam antea viderimus; Poteſt etiam & anima dignoſci quoad ſua prædicata quidditativa per proprios effectus, ut dicebamus, & notat Tatar.3.de An.quæſt.2.§.*tertio ſecundum*; experimur enim in nobis quoſdam actus cognoſcendi, & tunc ſyllogizando inquirimus, & arguimus, quod tales actus nequeunt eſſe corporei, nec virtutis extenſæ, quia hæc ob ſuam materialitatem non eſt ſupra ſeipſam, vel ſuos actus reflexiva, & hinc inferimus, quod potentia hos actus eliciens & apprehendens non eſt corporea, nec extenſa, & ſic de aliis conditionibus, per quas ſit nobis notitia propria intellectus; idque innuit Ariſt.2. de An.8. cum ait intellectum ſeipſum intelligere poſſe, cum eſt ſciens, ad ſingula factus, ſcilicet per operationem reflexam.

194 Sed inſtabis, animam ſeipſam cognoſcere per propriam ſubſtantiam, quia anima non eſt minus ſibi intimè præſens, proprioque intellectui proportionata, quàm Angelus reſpectu proprii intellectus, ergo nullo indiget phantaſmate rerum materialium, aut ſpecie ſui, ut ſe cognoſcat. Conf. quia ſi cognoſcendo actus, quos elicit, in ſui cognitionem devenit, redit difficultas de actu, quomodo cognoſcatur, nam ſi per ſeipſum, vel per ſui ſpeciem cognoſcitur, idem quoque de anima ipſa dici debebit, cum actus ſit ſpiritualis, & inſenſibilis, ſicut illa, nec major difficultas ſit de uno, quem de alio. Demum quia hæc eſt expreſſa Auguſt. ſententia 9. de Trin.c.3. quod anima ſeipſam per ſemetipſam novit, quoniam eſt incorporea.

Reſp. aſſumptum eſſe rerum de anima in ſtatu ſeparationis, non in ſtatu conjunctionis, in quo declinat potius ad conditionem rerum corporearum, & ſenſibilium; unde in hoc ſtatu conſiderata non eſt actu intelligibilis, ſed potentia, ad inſtar aliarum rerum ſenſibilium, nec eſt ſibi ſufficienter præſens præſentia objectiva, ſed tantum entitativa, quare nec per ſeipſam intelligi poteſt, nec per propriam ſpeciem, cum non habeat proprium phantaſma, ſed omninò indiget ſpeciebus alienis, ut notat Doctor p.d.3.q.7. Z. Ad Conf. patebit ex ſolutione dubii ſequentis. D. tandem Auguſt. in hoc ſecutus eſt Platonem, qui in Alcibiade dicebat animam ſeipſam perpetuò intelligere, ubi explicat illud Oraculi Delphici, *Noſce teipſum*.

195 Deinde contendunt Thomiſtę rerum immaterialium dari ſpecies quaſdam ex ſpeciebus primò conceptis formatas ab intellectu poſſibili, diſtinguunt enim duo genera ſpecierum intelligibilium, ut eſt videre apud Complut.diſp.18.q.6.n.79. ex D.Thom.p.q 12. art.9. ad 2.& q.78.art.4. aliud earum, quæ nulla præcedenti cognitione intellectus objecti repræſentati per illas fiunt per abſtractionem ab intellectu agente, aliud earum, quæ fiunt ab ipſo intellectu poſſibili ex ſpeciebus prioribus poſt intellectionem objecti per eas repræſentati, ſicut enim imaginativa ex ſpeciebus montis, & auri format ſpeciem montis aurei, ita pariter intellectus ex ſpeciebus rerum materialium cum immaterialibus aliquam proportionem habentium format ſibi ſpecies proprias illarum; verùm quia hæ ſpecies non ſunt immediatè acceptæ ab ipſis rebus immaterialibus, ſed ex ſimilitudine rerum materialium, ideò confusè, & imperfectè illas repræſentant, unde concedunt, quod licet res immateriales habeant pro hoc ſtatu propriam ſpeciem in intellectu noſtro, non tamen intelliguntur proprio, & diſtincto conceptu; ita docent Conimbr.3.de An.c.5.q.5. Arriag. diſp.4. de An.num.97.& Complut. loc. cit. ubi hanc rationem adducunt; nam experimur, quod poſtquam per ſpecies materialium arguitivè, & per diſcurſum cognovimus Angelum, poſſumus tranſacto aliquo tempore recordari illius abſque novo diſcurſu, & recurſu ad res materiales, quod argumento eſt, recordationem illam, non fieri per ſpeciem alicujus materialis, ſed per aliquam aliam relictam ex præcedenti diſcurſu; tum quia per frequentem intellectionem rerum immaterialium acquirimus majorem facilitatem ad eas percipiendas, nonniſi quia per eas intellectiones generatur ſpecies propria illarum, aut ſemel acquiſita magis actuatur; tum quia datur ſpecies expreſſa, ideſt conceptus proprius ex communibus rerum immaterialium, ergo dari quoq; poterit ſpecies impreſſa pariter formata ex ſpeciebus aliorum.

Reſp. licèt magnum non foret abſurdum tales ſpecies admittere pro rebus immaterialibus, quia & illas Scot. admittere videtur 2.Met.q.3. nu.2. & nonniſi conceptum proprium ex communibus de illis parere poſſunt, adhuc tamen verius eſt, & probabilius, neque tales ſpecies dari, tum quia abſolutè loquendo ſpecies iſtæ videntur ſupervacaneæ, cum ex ſolis ſpeciebus rerum materialium ſimul congredientibus ſua virtute diſcurſiva poſſit intellectus elicere conceptus immaterialium, ut notat Doctor p.d.3.q.2. §. *quinto dico*, nec aliter nec alio modo imaginativa imaginatur montem aureum, niſi per congreſſum ſpecierum montis, & auri, non verò per novam ſpeciem ex eis formatam, ut ibi notat Doct. tum quia munus formandi ſpecies intelligibiles intellectui poſſibili nullatenus adſcribi poteſt, & præſertim implicat, quod per intellectionem alicujus objecti formet ſpeciem alterius objecti, quia intellectio nequit ad ſummum relinquere, niſi ſpeciem ſui, aut proprii objecti; tum tandem quia ut ſæpè dictum eſt, proprias ſpecies pro ſtatu iſto adſcribi nequit, niſi rei per ſe ſenſibili, & proprium phantaſma habenti, tales autem non ſunt res immateriales; præſtat ergo dicere intellectum poſſibilem propria virtute diſcurſiva ex ſpeciebus rerum materialium elicere conceptus immaterialium, non autem ſpecies; & ex frequenti intellectione earum nos ſentire majorem facilitatem ad illas deinceps concipiendas, non quod tunc acquiſita, aut magis actuata ſit jam ante acquiſita earum ſpecies, ſed quia magis actuamus ſpecies rerum materialium, tam in phantaſia, quàm in intellectu, ex quibus ſpeciebus arguendo educimus conceptus rerum immateriarium, & falſum eſt nos recordari poſſe Angeli jam antea cogitati ſine cooperatione memoriæ ſenſitivæ, & abſque ullo prorſus diſcurſu; & licet detur ſpecies expreſſa rerum immaterialium; non hinc arguere debemus dari quoque impreſſam, ſed tantum abſolutè dari poſſe, quod gratis concedimus; ſed de cognitione ſubſtantiarum abſtractarum amplius agemus in Met. interim videatur Scot.2. Met.q.3.Zerb. ibidem, & alii Scotiſtæ.

196 Quartò dubitatur de accidentibus ſubſtantiarum immaterialium, & præſertim animæ noſtræ inherentibus, ut ſunt actus, habitus, & ſpecies intelligibiles, an & ipſa cognoſci poſſint per propriam ſpeciem, & quidditativo conceptu pro ſtatu iſto; & quidem habitus, & ſpecies non per proprias ſpecies ſed per alienas dignoſci, per arguitionem, & diſcurſum facile probari poteſt, nam ex majori facilitate operando ſolemus in intellectu, & voluntate habitum generatum deprehendere, & ex rerum præteritarum memoria arguimus in intellectu noſtro ſpecies intelligibiles conſervari, quia ſine illis memoria intellectiva conſiſtere non poſſet, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt; verum tota difficultas eſt de ipſis actionibus intellectus, & voluntatis, iſti namque non per aliud, quam per ſe ipſos in illis potentiis deprehenduntur, dum intellectus experitur ſe intelligere, voluntas velle, unde aut per ſe ipſos immediatè cognoſci debent intuitivè ab intellectu, aut ſaltem per proprias earum ſpecies, quod tamen nullatenus videtur fieri poſſe pro ſtatu iſto, quia actus iſti ſecundùm proprias entitates ſunt ſpirituales, atque ideò improportionati reſpectu modi intelligendi, quem habet anima in corpore, in quo nihil poteſt per ſe intelligere, niſi miniſterio corporis, & ſenſuum ejus, & ideò nihil niſi corporeum, vel per ſpeciem corporis, qua de cauſa ſupra diximus nec ſubſtantias ſeparatas, nec animam intelligi modò poſſe per propriam ſpeciem.

197 Ruvius 2.de An.tract.de intell.poſſib.quæſt.7.Suarez lib.4.de An. cap.5. & alii volunt, & iſtos quoque actus non niſi per ſpecies rerum materialium, & ad earum ſimilitudinem cognoſci poſſe, cujus fundamentum eſt ratio allata, quod ſunt entia ſpiritualia, atque ideò improportionata intellectui noſtro pro ſtatu iſto, ut immediatè ab eo intelligantur, aut per propriam ſpeciem; ſubdens verò Ruvius modum, quo cognoſcuntur, inquit num.209. actum cognoſci ab intellectu per cognitionem reflexam objecti materialis directè cogniti ab eo hoc modo, aut diſcurſu, ſi intellectus cognoſcat hominem, ſtatim reflecti poteſt ſupra eundem hominem, ut à ſe cognitum, & cognoſcens eum, ut à ſe cognitum, colligit ſe habere apud ſe notitiam, vel cognitionem ejus; actus verò voluntatis deprehendit ex aliquo ſigno externo, aut ex motu aliquo corporis, aut alicujus partis ejus, vel ex commotione appetitus ſenſitivi ab eo cauſata, quod ſi nihil horum procedat ab eo, ſolum poteſt per actum reflexum cognoſcere illud objectum fuiſſe voluntati propoſitum hoc, vel illo modo, ideſt intenſa, aut vehementi propoſitione, vel remiſſa, ex quo per quaſdam conjecturas colligere poterit modum, quo voluntas erga illud affecta fuerit, ideſt an attracta, vel allicita ab eo, & ideò, an per actum liberum ei conſenſerit, vel non, ſed certò cognoſcere talem actum liberum fuiſſe in voluntate, aut non fuiſſe non poterit.

198 Dicendum tamen nobis videtur in hac ardua difficultate prædictis non obſtantibus intellectum actus ſuos intuitivè cognoſcere poſſe ſaltem per aliam cognitionem reflexam, illaſque ſpecies proprias intellectui imprimere, ratione quarum actibus tranſactis recordatur intellectus ſe hoc, vel illud intellexiſſe, & idem pariter dicendum videtur de actibus voluntatis; ita inſinuat Doctor 4 d.49.quæſt.8. C. & d.43. quæſt.2. §. *reſpondeo*, ubi fusè probat nos experiri in nobiſmetipſis actus hujuſmodi intelligendi, & volendi per ſolam poſitionem horum actuum abſque recurſu ad aliquod materiale, & d.45. q.3. ubi ſub lit.C. ex neceſſitate memoriæ intellectivæ oſtendit actum intelligendi vel volendi imprimere ſuam ſpeciem in intellectu: Mairon. quæſt.19.prol. idem tenet Tarar. 1. Phyſ.quæſt.p.§. *quarto ſciendum*, Lichet.2 d.3.quæſt 8. §.*ad quæſtionem*; & probatur efficaciter, quia re vera experimur in nobis hujuſmodi actus adeò evidenter, ut ſi quis hoc neget experimentum, non amplius homo eſt appellandus, aut Doctor, ſed brutum, at hæc cognitio experimentalis non videtur niſi intuitiva cognitio de actu ſibi inhærente, ac intimè conjuncto, & quidem id experimur, ut dicebamus, per ſolam actuum poſitionem abſque recurſu ad aliquod materiale objectum, aliumve effectum ſenſibilem. Non enim ſatisfacit, quod Ruvius dicebat actum cognoſci ab intellectu per cognitionem reflexam objecti materialis directè cogniti, dum illud attingit ſub ratione cogniti; Quia ſub hac reduplicatione objectum nihil reale dicit præter actum rectum ad ipſum terminatum, ergo actus reflexus attingit actum rectum per ſeipſum proximè, & immediatè, non verò mediante ſpecie objecti materialis. Deinde tranſacto actu recordatur intellectus ſe hoc, vel illud intellexiſſe, ergo manſit in eo ſpecies actus, ſi enim nihil remanſit, recordari non poſſet, quia requiritur objectum præſens ad operandum, ibi autem nec foret objectum præſens in ſeipſo, quia actus tranſivit, nec in ſpecie, ſi nulla imprimitur, dum actus viget, ergo intellectus noſter actus proprios intuitivè cognoſcit, dum exiſtunt, & abſtractivè per ſpecies eorum proprias, cum evanuerunt. Conf. quia licet objecta externa non tranſeant ad intellectum, niſi mediis ſenſibus, & per ſpecies intelligibiles ab intellectu agente abſtractas à ſenſibilibus, actus tamen intellectus, aut voluntatis non habent ingreſſum ad illum per ſenſus, quia ſunt ei intimè conjuncti, & cum ſint merè ſpirituales, non egent ope intellectus agentis ad impreſſionem propriæ ſpeciei, ſed ſeipſis totaliter eas imprimunt; Conf. adhuc, quia licet idipſum eadem ratione de anima aſſeri poſſet, quod ſeipſam intuitivè cognoſcat, ut benè ſupra urgebatur, adhuc tamen non eſt tanta neceſſitas id aſſerendi de intellectu, quanta eſt de ejus actu, intellectus namque cognoſci poteſt per aliud modo jam explicato; poſſumus enim in ejus notitiam devenire ex cognitione actuum, actus verò per aliud non videtur cognoſci, quia nil aliud datur regulariter, quod in cognitionem actus nos deducere poſſit, nam actus cognoſcimus, quatenus illos in nobis metipſis experimur; hinc concludit Mair. cit. anima nihil cognoſcit intuitivè, niſi actus, alia verò, ut habitus ſpecies, & anima ipſa, deprehenduntur per diſcurſum, & arguitivè ex ipſis actus exiſtentia.

199 Nec ratio dubitandi in oppoſitum allata omnino convincit, adhuc enim cum hoc aſſerto conſiſtit commune axioma, quod omnis noſtra cognitio ortum ducit à ſenſu, dependet à ſenſu proximè, vel remotè, & ſic eſt in propoſito de cognitione iſtorum actuum, quam intellectus habet, nam iſti actus circa ſenſibilia verſantur, ſi ergo intellectus nequit ſeipſum cognoſcere, niſi ex ſuis actibus, nimirum reflectendo ſupra ſeipſum intelligentem, ut docuit Ariſt.3. de An.8. cum dixit intellectum ſeipſum intelligere non poſſe, niſi cum fuerit ſciens, & ſingula factus, palàm fit hanc ipſam cognitionem actum intellectus originaliter à ſenſibus pendere, quia licèt illi actus non habeant in phantaſia proprium phantaſma, adhuc tamen ſupponunt notitiam in intellectu aliorum objectorum phantaſiabilium; quorum cognitio neceſſariò præexigitur cognitioni reflexæ actuum intellectus; imò ſi verum eſt, quod docet Scot.4.d.45.q.3.H.& M. ſolam ſpeciem in memoria intellectiva non ſufficere in anima conjuncta ad recordandum, ſine alia ejuſdem objecti in memoria ſenſitiva, quia anima pro ſtatu iſto non utitur ſuis ſpeciebus, niſi phantaſia aliquo modo cooperante, jam ſatis patet etiam in cognitione actuum intellectus ſervari modum intelligendi conſuetum pro ſtatu iſto cum aliqua ſcilicet dependentia à phantaſia, nam intellectus non recordabitur ſe hoc, vel illud intellexiſſe, niſi phantaſia recordetur ſe illud aliquando cogitaſſe.

200 Advertendum tamen eſt in hac re, quod notavit Mairon.p.d. 3.q.9. & in eadem quæſt.cit. Arriag.diſp.4.de An.num.205. ubi noſtrum tenet aſſertum, eſtò intellectus actus ſuos cognoſcat intuitivè, dum eos in ſe experitur, adhuc tamen ita confusè, & imperfectè eos cognoſcit, ut niſi de eorum exiſtentia vix de aliquo alio prædicato rationem reddere poſſimus, ſicut quando colorem eminus videmus, unde ſubdit diſcrimen inter cognitionem horum actuum, & cognitionem Dei, Angelorum, & aliarum ſubſtantiarum, hæc enim non confusè cognoſcimus, ſed abſtractivè in medio alio priùs cognito, & per diſcurſum, ſecùs vero noſtros actus, quos ſine diſcurſu immediatè, valde tamen confusè novimus; qua in re optimè dicit Arriag. quia ſi intellectus clarè, & diſtinctè ſemet, ſuoſque actus, habitus, & ſpecies cognoſceret, utique non tot extarent de intellectu controverſiæ, de ejus ſpeciebus, & habitibus; adhuc tamen deſideratur ratio, cur anima ſibimet adeò perfectè præſens, & ejus actus adeò intimè illi conjuncti intuitivè quidem, ſed valdè obſcurè, & imperfectè cognoſcantur, quam Author ille non reddit; dici tamen poteſt id evenire ex hoc, quod actus intellectus proprio carent phantaſmate, circa quod phantaſia verſetur, dum ſupra illos reflectit intellectus, compertum enim eſt, cooperationem phantaſiæ operationem intellectus valdè juvare ob connexionem, quam habent potentiæ ſuperiores & inferiores pro ſtatu iſto in operando circa idem objectum, ut notat Doctor 4.d.45.qu.1. ſiquidem ſuperior non perfectè operatur circa aliquod objectum, niſi inferiores, quæ poſſunt operari, operentur circa idem, dum enim ſuperior verſatur circa unum objectum, & inferior circa aliud occupatur, tunc contingit diſtractio potentiarum; cum ergo actus intellectus, & voluntatis non habeant proprium phantaſma, circa quod phantaſia verſetur, dum intellectus ſupra illos reflectit, & occupatur, talis cognitio reflexa multùm evadit remiſſa, & imperfecta; cui accedit, quod dum actus rectus exercetur, actus reflexus neceſſariò eſt remiſſus, & imperfectus, quia potentia circa objectum directum occupata diſtrahitur; Nec aliud concludunt rationes Rubion. oppoſitum docentis quæſt.4. prolog. art.2. ubi ex eo negat intellectum noſtrum intuitivè cognoſcere ſuos actus, quia nemo experitur ſe habere aliquam intellectionem æquè claram, ſicut eſt ipſa viſio coloris; quod utique verum eſt, quia prædicta cognitio intuitiva eſt ſatis debilis, & imperfecta ob rationem allatam.

201 Qui tamen oppoſitum hujus aſſerti defendere vellet, nempè intellectum ſuos quoque actus non niſi abſtractivè cognoſcere, ut communis docet, dicat cum Rubion. cit. intellectum experiri actus ſuos vocando notitiam experimentalem omnem illam, qua aſſentitur rei ſignificatæ per propoſitionem importantem ipſam exiſtentiam, intelligens enim, vel volens ſtatim aſſentit rei per iſtam propoſitionem ſignificatæ, ego intelligo, volo, &c. quod utique fieri poteſt ſine cognitione intuitiva, ut dicemus q.ſeq. art.p. ad p.

Quintò tandem dubitari ſolet, an objectum intellectus ſit univerſale dumtaxat, ut frequenter Philoſophus inſinuare ſolet, an etiam ſingulare, ſed quia de hoc ſpecialis eſt concertatio inter Scotiſtas, & Thomiſtas, ad prolixitatem evitandam hujus articuli dubitationem rejicimus in ſeq. q.

QUÆSTIO VII.

De cognitione univerſalis, & ſingularis.

202 HIc præſertim eſt ſermo de ſingulari materiali, & ſenſibili, ac de cognitione tam intuitiva, quàm abſtractiva, & quidem quantum ſpectat ad cognitionem intuitivam, aliqui ſuſtinent hoc genere cognitionis à nullo intellectu creato attingi poſſe ſive angelico, ſive humano, ſive conjuncto, ſive ſeparato, ita P. Vulpes to. p.par.p.diſp.19.art.4.& diſp.11.de Angel.art.2. Alii Scotiſtæ è contra defendunt etiam de facto ita attingi ab intellectu quocunque etiam humano conjuncto, ita Rada 4.part.controv.16. art.3. Cavell. diſp.3. de An.ſect.11.Smiſinch.p.p.tract.2. diſput.6. qu.p. Tataret.p. Phyſ. quæſt.p.§.*quarto ſciendum*, Faber theor.84.& 86. Jo.Canon.p. Phyſ. qu.2. art.p. Quantum verò ad cognitionem abſtractivam ingens eſt controverſia inter Thomiſtas, & Scotiſtas, illi namque docent objectum noſtri intellectus inter res materiales eſſe univerſalia à ſingularibus abſtracta, ipſa verò ſingularia cognoſci per ſenſum internum, ab intellectu verò non niſi indirectè, ac per quandam reflexionem attingi, ita ſignificavit S.Thom.p.p.qu.86.art.1.quol.12.q.8.2. contra gent.cap.100.q.diſp. de An. art.20. quem omnes Thomiſtæ ſequuntur, quod antea docuerunt veteres quidam Peripatetici Philopon. & Alexand.3.de An.text.16.Themiſt. cap.20. Averroes com.19.& alii. Oppoſitum docet Scot.pluribus in locis ſcilicet in lib.de Anim. qu.22. 7.Met.q.15.& in 2.d.3.q.11.& d.9.q.2.& 4.d.45.q.3.& quol.13.art.2. ac alibi frequenter, & cum eo Scotiſtæ omnes Faber theor.cit. Ant. And.7.Met.quæſt.13.Tromb.ibi qu.7.Zerb.qu.13.Tatar.p. Phyſ.q.p. art.2.Ferch.veſtig.10.cap.5. Regent. Pariſ.p. Phyſ. qu.2. ad 3. qu. collat.Canon.p.Phyſ.loc.citat. Rocc.3. de Anim. qu.8. Cavell. ad quæſt. cit. de An.Vulp.cit.art.9. ac cæteri omnes Recentiores, Zabarel.lib. de ordine cognoſcendi, Piccol. lib. 1. de mente humana, Raguſ. diſput. peripat.23. Contaren. quæſt. de primo cognito cap.5. & qu. de ſpeciebus intelligib. cap.8. Suarez lib.4. de Anim. cap.3. Tolet.3. de Anim.qu.13. Ruvius ibid. trac. de intellectu poſſib. Averſa q.58. ſec.4. Perer. lib.3.c.17. Onuph. trac.2.diſp.p. q.2.dub.p. qui alios citant, quæ etiam eſt communis opinio apud Nomin.Greg.p.d.3. qu.1. art 2.Ocham.q.5.Bur.Marſil.Tien.lib.1.Phyſ.& hi omnes conſequenter ſuſtinent dari in intellectu noſtro ſpecies directè, & per ſe ſingularia materialia repræſentantes, quod quomodo ſit intelligendum, poſteà dicemus.

De cognitione etiam univerſalis extat aliqua difficultas, quamvis enim omnes in hoc conveniant, quod cognitio univerſalis, ut ſic, pertinet ad intellectum, ut à ſenſu diſtinguitur, adhuc tamen dubitatur de modo, quo illud cognoſcat, an ſcilicet per propriam ſpeciem, num potius per ſpeciem ipſius ſingularis: primum ſuſtinent Thomiſtæ, in oppoſitum inclinant Scotiſtæ loc.cit. dubitatur etiam, au univerſale ſit objectum dumtaxat cognitionis abſtractivæ, an verò eſſe quoque poſſit cognitionis intuitivæ, quid autem ſit notitia intuitiva, & abſtractiva ſuperius quæſt.4. aliqualiter declaratum eſt, & inferius q.11. adhuc magis declarabitur.

ARTICULUS I.

Reſolutio quæſiti quoad cognitionem ſingularis.

203 QUoad cognitionem intuitivam dicendum eſt, quod licèt ſingulare materiale, & ſenſibile, quod nimirum ſubeſt accidentibus hìc, & nunc quantitati, qualitati, &c. hoc genere cognitionis non attingatur ab intellectu noſtro pro ſtatu iſto, abſolutè tamen attingi poteſt, imò de facto attingitur ab intellectu angelico, ac humano ſoluto. Concluſio hæc mediat inter opiniones extremas Scotiſtarum jam relatas, & duas habet partes, prima pars ſtatuitur contra eos, qui volunt ſingularia materialia, ſeu ſenſibilia pro ſtatu iſto etiam ab intellectu intuitivè attingi, manifeſtè colligitur ex Doct. 2.Met. q.3. num.23. & quol.6. G. ubi ait talem notitiam in nobis non experiri, & p.d.3.q.6.& 7. ubi ſub lit. K. inquit; objectum cum potentia concurrere ad efficiendam intellectionem, & hoc in ſpecie intelligibili, quia alio modo non eſt præſens intellectui noſtro, ut actu intelligibile loquendo de objecto ſenſibili, & materiali, & hoc ipſum ibidem docent Lichet. Tatar.& Vigerius, ubi etiam explicant Doctorem, cum aliis in locis docet ſingulare ſenſibile non poſſe ab intellectu intuitivè cognoſci, intelligi debere de intellectu conjuncto, quia pro ſtatu iſto talia objecta intrant ad intellectum per ſenſus, atque ita non niſi mediante ſpecie ſunt ei præſentia; hoc etiam tenent Baſſol. q.p Prolog.art.2.& Rubion q.4. ubi non ſolum id aſſerunt de objectis ſenſibilibus, ſed univerſaliter de quocumque alio objecto, dicentes omnem noſtram notitiam pro ſtatu iſto eſſe abſtractivam, quod omninò non approbamus, quia ut dictum eſt q.præced.art.2. in fine, ſatis probabile eſt intellectum noſtrum ſaltem actus ſuos intuitivè cognoſcere, imò Scot.2 Met.q.3.n.24. dat modũ defendendi notitiam intuitivam in intellectu noſtro etiam pro ſtatu iſto, dicens; *ſi teneatur quod intel-*